

ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

นางสาวสุณามาศ แก้วอนันต์

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EMOTIONAL QUOTIENT OF THE EARLY CHILDHOOD TEACHERS AT ANG THONG
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION MINISTRY OF EDUCATION

Miss Thanamat Khaewanun

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

โดย

นางสาวฐานมาศ แก้วอนันต์

สาขาวิชา

สุขภาพจิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ พวงสร้อย วรรณกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

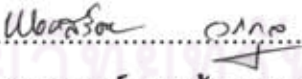
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ พิรพนธ์ ลีอนุญธวัชชัย

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ อติศร ภัทราตุลย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แพทย์หญิง ชูติมา หุ่มเรืองวงษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ พวงสร้อย วรรณกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ พิรพนธ์ ลีอนุญธวัชชัย)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายแพทย์ ปราการ ถมยางกูร)

ฐานมาศ แก้วอนันต์ : ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 อ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
 (EMOTIONAL QUOTIENT OF THE EARLY CHILDHOOD TEACHERS AT ANG
 THONG EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, OFFICE OF THE BASIC
 EDUCATION COMMISSION MINISTRY OF EDUCATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 หลัก : รศ.พวงสร้อย วรกุล, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ผศ.นพ. พิรพันธ์ ลีอนุญวัชชัย,
 111 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความ
 ฉลาดทางอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง 216 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวม
 ข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลด้านการทำงาน แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์
 และแบบทดสอบบุคลิกภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์
 ความสัมพันธ์กับตัวแปรโดยสถิติทดสอบ chi-square, unpaired t-test, one-way ANOVA วิเคราะห์
 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ กับความฉลาดทางอารมณ์โดย Pearson Correlation และใช้ multiple
 logistic regression หาปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของครูระดับปฐมวัย

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่มี
 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีสถานภาพสมรส ประสบการณ์ในการสอนชั้นปฐมวัยเฉลี่ย
 12.37 ± 9.12 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งข้าราชการครู มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวคิดเป็นร้อยละ 51.4
 บุคลิกภาพแสดงออกคิดเป็นร้อยละ 48.6 บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์คิดเป็นร้อยละ 58.8 และ
 บุคลิกภาพแบบหวั่นไหวทางอารมณ์คิดเป็นร้อยละ 41.2 ผลการทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า
 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม และองค์ประกอบย่อยทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับเกณฑ์ปกติ ยกเว้น
 องค์ประกอบย่อยด้านควบคุมตนเอง มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเกณฑ์ปกติ ปัจจัยที่
 เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ ($p < 0.05$) โรคประจำตัว ($p < 0.05$)
 จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ($p < 0.05$) ประสบการณ์สอนปฐมวัย ($p < 0.05$) และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย
 ($p < 0.05$) โดยบุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale E) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์
 ($r = 0.331$) ($p < 0.05$) และบุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale N) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทาง
 อารมณ์ ($r = -0.565$) ($p < 0.01$) พบปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ คือรายได้ที่เพียงพอ
 จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ≤ 20 คน บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ และบุคลิกภาพแบบแสดงออก

ภาควิชา จิตเวชศาสตร์ลายมือชื่อนิติ.....
 สาขาวิชา สุขภาพจิตลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
 ปีการศึกษา 2553ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5274847030 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEYWORDS : EMOTIONAL QUOTIENT / EARLY CHILDHOOD TEACHER

THANAMAT KHAEWANUN : EMOTIONAL QUOTIENT OF THE EARLY CHILDHOOD TEACHERS AT ANG THONG EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION MINISTRY OF EDUCATION. ADVISOR : ASST.PROF. PUANGSOI WORAKUL, CO-ADVISOR : ASST.PROF. PEERAPHON LUEBOONTHAVACHAI, M.D.,111 pp.

The purpose of this study was to investigate the level of early childhood teachers' emotional intelligence, along with related factors. The sample included 216 early childhood teachers at Ang Thong Educational Service Area Office, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. The instrument are personal and operation questionnaire, emotional intelligence evaluation form, personality test (MPI). Data was analyzed using percentage, mean and standard deviation. The relationship between these variables was discovered using chi-square, unpaired t-test, one-way ANOVA. Relation among personality test as well as Pearson's correlation test and the remaining predictors of teachers' high emotional intelligence was analyzed by using multiple logistic regression.

The result revealed that mostly of early childhood teachers were female, over 50 years of age, bachelor's degree education, marriage, with 12.37±9.12 years work experience, having working status of governmental teachers. introversion personality is 51.4%, extraversion personality is 48.6%, stability personality is 58.8%, neuroticism personality is 41.2% . The results revealed that the mean total scores of emotional intelligence and mean scale scores were within the normal range and high normal range in self-control. Related factors of emotional intelligent were income sufficiency (p<0.05), congenital disease (p<0.05), numbers of students (p<0.05), work experience (p<0.05) and teaching contact hours (p<0.05). Scale E personality had a positive significant correlation(r=0.331) to emotional intelligence (p<0.05). Scale N personality had a negative significant correlation(r=-0.565) to emotional intelligence (p<0.01). Multiple logistic regression showed that the predictors of emotional intelligence level were having sufficient income, teaching 20 or less students, stability emotional personality and extrovert personality.

Department : Psychiatry
Field of Study : Mental Health
Academic Year : 2010

Student's Signature Th K.
Advisor's Signature Puangsoi Worakul.
Co-advisor's Signature Peeraphon Lueboonthavachai

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จ ความเมตตา ช่วยเหลือ และให้ความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์พวงสร้อย วรรณกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์พีรพันธ์ ลีอนุญธวัชชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงชุติมา ห่มเรืองวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และนายแพทย์ปราการ ถมยางกูร กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน และคุณครูปฐมวัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ ให้การต้อนรับที่อบอุ่น และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

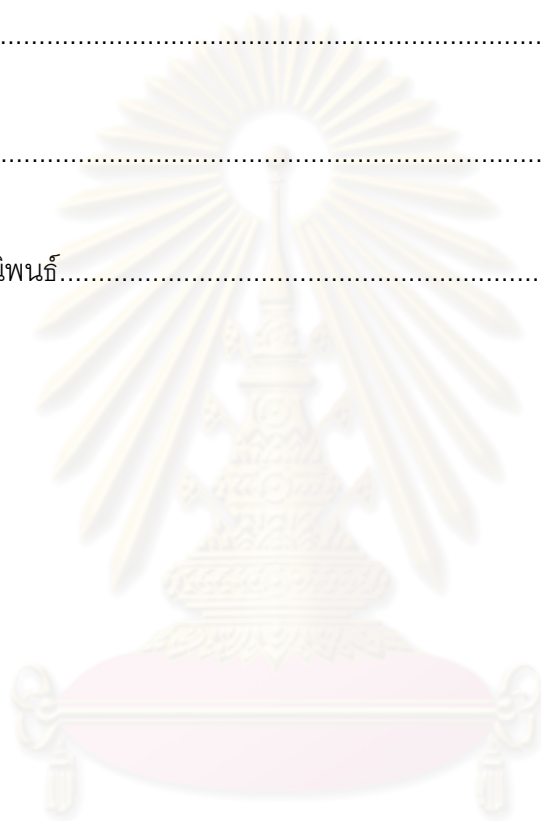
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ และบุคคลในครอบครัวที่ให้อำนาจใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคนเป็นอย่างมากสำหรับมิตรภาพที่งดงาม ความช่วยเหลือ และกำลังใจที่มีให้กันเสมอมา และขอบคุณเจ้าหน้าที่ในสาขาสุขภาพจิต ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆด้วยดีมาโดยตลอด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพ.....	24
บทบาทและหน้าที่ครูปฐมวัย.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	56

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	83
รายการอ้างอิง.....	89
ภาคผนวก.....	96
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	111

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1.1	จำนวนและร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคล.....	58
1.2	จำนวนและร้อยละ ข้อมูลด้านการทำงาน.....	62
1.3	จำนวนและร้อยละ จำแนกตามบุคลิกภาพ.....	64
2	คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้าน ดี เก่ง สุข และองค์ประกอบย่อยต่างๆ โดยแบ่งตามระดับคะแนน.....	65
3.1	ปัจจัยส่วนบุคคลกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ Chi-square และ Fisher's exact test.....	67
3.2	ปัจจัยด้านการทำงานกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ Chi- square และ Fisher's exact test.....	70
3.3	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ Chi-square.....	72
4.1	เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test.....	73
4.2	เปรียบเทียบปัจจัยด้านการทำงานกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ภาพรวมโดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test.....	76
4.3	เปรียบเทียบบุคลิกภาพกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมโดยใช้ สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test.....	78
5.1	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพ ที่มีต่อความฉลาด ทางอารมณ์จำแนกตามบุคลิกภาพ.....	79
5.2	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพ ที่มีต่อความฉลาด ทางอารมณ์จำแนกตามความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน.....	80
6	แสดงปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์.....	81

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา คือมีสุขภาพดี สังคมดี มุ่งสร้างระบบสุขภาพพอเพียง ชีวิตมีความสุข โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข⁽¹⁾ เดิมเคยเชื่อกันว่าความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหรือไอคิว คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข

ในช่วงระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมามีงานวิจัยมากมายที่ชี้ให้เห็นว่าสติปัญญาไม่ใช่ปัจจัยเพียงประการเดียวที่กำหนดความสำเร็จในชีวิต หากแต่ยังมีปัจจัยประการอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ดังเช่นงานวิจัยแห่งมหาวิทยาลัย California at Berkeley ที่ทำการวิจัยกับนักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 80 คน โดยวัดความฉลาดทางสติปัญญา และทำแบบทดสอบบุคลิกภาพ และมีการสัมภาษณ์จากนักจิตวิทยาเพื่อประเมินความสมดุลทางอารมณ์ วุฒิภาวะ การมีบูรณาการ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากนั้นจึงติดตามผลเมื่อเวลาผ่านไป 40 ปี พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญในการกำหนดความสำเร็จในวิชาชีพ ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับมากกว่าความฉลาดทางสติปัญญาถึง 4 เท่า อีกทั้ง Goleman ได้ศึกษาจากผู้นำในบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าบุคคลใช้ความสามารถทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในหน้าที่การงานกว่าร้อยละ 67 ส่วน อีกเพียงร้อยละ 33 เป็นปัจจัยทางสติปัญญาและความรู้ความชำนาญในงาน⁽²⁾

งานวิจัยข้างต้นนี้ได้สอดคล้องกับคำกล่าวของ Gibbs (อ้างถึงในวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี)⁽³⁾ ที่ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่สติปัญญามีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางการศึกษาเล่าเรียน หรือการทำงานเพียงแค่อ้อยละ 20 เท่านั้น อีกร้อยละ 80 ของความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอื่น ๆ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ด้วย

Goleman⁽⁴⁾ (อ้างถึงในเท็ดคัสดี เดชคง) กล่าวว่า ทักษะของความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวผลักดันให้คนเราประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับ Mayer and Salovey (อ้างถึงในอัจฉรา สุขารมณ์)⁽⁵⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือการรู้จักอารมณ์ตนเอง ไม่เก็บกด มีทางระบายออกอย่างเหมาะสม รู้จักการรอคอย มีวินัย รู้จักควบคุมตนเอง เข้าใจผู้อื่น เห็นอกเห็นใจกัน คนเหล่านี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมและอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งการมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีได้นั้น ต้องเริ่มพัฒนาและปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากพื้นฐานครอบครัว แต่ด้วยสภาวะสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า พ่อแม่มีเวลาสำหรับลูกน้อยลงและความรักความอบอุ่นในครอบครัวลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก⁽⁶⁾ เนื่องจากเด็กปฐมวัยคือช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีแรก ซึ่งอยู่ในวัยอนุบาล เป็นช่วงที่เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และรับประสบการณ์ใหม่ๆ ระบบประสาทและสมองกำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และกำลังสร้างใยประสาทเชื่อมประสานกันระหว่างเซลล์สมองทำให้เกิดการเรียนรู้และส่งผ่านข้อมูล การเจริญเติบโตทางกายภาพของสมองในลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพในปัจจุบัน⁽⁷⁾ ดังนั้นครูปฐมวัยจึงเป็นที่พึ่งสำหรับพ่อแม่ และอาจสำคัญมากที่สุดในการช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมแก่เด็ก เช่น เห็นคุณค่าในตัวเอง เชื่อมมั่นในตนเอง เป็นต้น⁽⁶⁾

ดังปรัชญาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546⁽⁸⁾ ที่ว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตาม ศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข⁽⁹⁾ เด็กวัยนี้เปรียบเสมือนไม้อ่อน หรือผ้าขาว ที่เราเป็นผู้วาดหรือกำกับชีวิตเขาอยู่ ถ้าเราวาดภาพนั้นไปในทางที่ดี เขาก็จะเป็นผู้ที่มีชีวิตที่สดใส ถ้าเราเขียนชีวิตในกายภาพหน้า ในทางตรงกันข้ามเราอาจผู้ทำลายชีวิตหนึ่ง ที่ทำให้ประเทศเจริญได้⁽¹⁰⁾ เด็กปฐมวัยจึงเป็นวัยที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้านให้รวดเร็วที่สุด หากได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักการจะส่งผลต่อบุคลิกภาพเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความฉลาดทางอารมณ์นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญจำเป็นต้องปลูกฝัง และฝึกฝนให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย⁽¹¹⁾

ครูปฐมวัยนับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องมีพฤติกรรม ได้ตอบกับเด็กอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีอิทธิพลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการต่อตัวเด็ก ดังนั้นครูจึงจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมบางประการ ได้แก่ ต้องมีนิสัยรักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส โอบอ้อมอารี ใจเย็น อุดม ซื่อ กิริยาวาจาสภาพ เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก สุขภาพดี และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ครูเปรียบเสมือนพ่อแม่ของเด็กขณะที่อยู่ในโรงเรียน เป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็ก ในการถ่ายทอดเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ เด็กที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ถ้าได้รับความเข้าใจเห็นใจจากครู ก็จะช่วยทดแทนสิ่งที่ขาดอยู่ได้⁽¹²⁾ เมื่อเด็กจากบ้านมาโรงเรียน เด็กจะยึดถือครูแทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองของตน การกระทำทุกอย่างของครู จะอยู่ในสายตาของเด็ก และอาจถือเป็นแบบอย่างด้วย เพราะฉะนั้น ครูจะต้องระมัดระวังอารมณ์ ท่าทาง คำพูด ตลอดจนการกระทำต่างๆ ของตนอยู่เสมอ ครูควรเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกลักษณะของตนเอง และการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสม เนื่องจากครูเป็นผู้วางรากฐานชีวิตให้เด็กเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป⁽¹³⁾

หน้าที่ของครูในการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ ได้แก่ ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้สึก อารมณ์ของตนเอง เข้าใจคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับอารมณ์ มีการแสดงออกที่เหมาะสม ฝึกฝนการให้รู้จักการเอื้ออาทรต่อผู้อื่น เป็นต้น การฝึกเชาวน์อารมณ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเป็นเรื่องยาก ดังนั้น การเริ่มต้นที่ดีที่สุด ครูควรเรียนรู้จากการทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของบุคลิกลักษณะของตนเองก่อน โดยครูต้องทำในสิ่งที่ตนเองพำสอนได้ ต้องระมัดระวังคำพูดและอารมณ์ของตนเอง และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริหารจัดการกับอารมณ์ได้⁽¹⁴⁾ ครูต้องเข้าใจว่า ครูเองมีบทบาทสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน ความรู้สึกความคิดของครูจะมีผลต่อผู้เรียนและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้⁽¹⁵⁾

ด้วยเหตุผลความสำคัญที่กล่าวมา ประกอบกับยังไม่มีการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อทราบถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้วางแผน กำหนดแนวทางส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความฉลาดทางด้านอารมณ์ และเป็นต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียนต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยใดเกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive design) โดยมีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independence Variable)

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนบุตร รายได้ของตนเอง ความเพียงพอของรายได้ ภาวะครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ จำนวนสมาชิกในบ้าน ลักษณะของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวท่าน โรคประจำตัว หรือปัญหาทางกาย
2. ข้อมูลด้านการทำงาน ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาที่สำเร็จ ประสบการณ์สอนปฐมวัย ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน ประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นอื่น ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับปฐมวัย จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย (ชั่วโมง/สัปดาห์)

3. บุคลิกภาพ

ตัวแปรตาม (Dependence Variable)

ความฉลาดทางอารมณ์

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นข้อมูลที่ได้ สามารถนำไปขยายผลได้เฉพาะครูปฐมวัยที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคมเดียวกัน ไม่สามารถนำไปขยายผลในครูปฐมวัยทั่วประเทศได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข โดยมีความสามารถในการควบคุมและความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยข้อคำถาม 52 ข้อ

บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมเฉพาะบุคคลในด้านต่างๆ ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ (MPI) แบบทดสอบนี้ ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ส่วน คือ ส่วนที่วัดบุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงออก (Introvert-Extrovert Scale) ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ และอีกส่วนหนึ่ง คือ ส่วนที่วัดบุคลิกภาพแบบหวุ่นไหวทางอารมณ์-มั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism-Stability Scale) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ รวมทั้งหมด 48 ข้อ

ครูปฐมวัย (Early childhood teachers) หมายถึง ครูผู้สอนเด็กระดับชั้นอนุบาล 1-3 โรงเรียนรัฐบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้
ครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสม

3. ครูปฐมวัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญและ
ประโยชน์ของการมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี

4. เป็นแนวทางและข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้ ศึกษาทบทวน แนวคิดและทฤษฎีจากวารสาร บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ เป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient)
2. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพ (Personality)
3. บทบาทและหน้าที่ครูปฐมวัย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

1.1 ประวัติการศึกษาของเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)⁽¹⁶⁾

ในปี ค.ศ.1990 นักจิตวิทยาซาโลเวย์และเมเยอร์ ได้เผยถึงความฉลาดทางอารมณ์เป็นครั้งแรก ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคม ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และ รู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่อง ชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่างๆ

ต่อมา แดเนียล โกลแมน นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และเป็นนักเขียนที่ใช้ หลักวิทยาศาสตร์ให้กับหนังสือนิวยอร์กไทม์ ได้สานต่อแนวคิดนี้อย่างจริงจังจากซาโลเวย์และเมเยอร์ โดยเขียนหนังสือเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ในปี 1995 ออกสู่ สาธารณชน โดยเน้นความสามารถทางอารมณ์เป็นสิ่งที่สำคัญพอๆกับความสามารถด้านอื่นๆ และบางทีอาจสำคัญกว่าด้วย หนังสือเล่มนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ผู้คนจึงเริ่มให้ความสำคัญกับ ความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น และได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุข ใจชีวิตมนุษย์อีกด้วย

1.2 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

คำว่าความฉลาดทางอารมณ์ ตรงกับคำว่า Emotional Quotient (EQ) ในภาษาอังกฤษ แต่นอกจากคำว่า Emotional Quotient แล้วยังคงมีคำอื่น ๆ ที่ให้ความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Emotional Intelligence, Emotional Ability, Interpersonal Intelligence และ Multiple Intelligence เป็นต้น และจากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ไว้ในหลายแง่มุม ดังนี้

ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer)⁽¹⁷⁾ ให้คำจำกัดความคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถในการกำกับดูแล แยกแยะ อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้เพื่อกำหนดแนวทางความคิดและการกระทำของตนเองได้

บาร์-ออน (Bar-on, อ้างอิงในวีระวัฒน์ ปันนิตามัย)⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นชุดของขีดความสามารถ สมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัย ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันต่างๆจากสภาพแวดล้อม

คูเปอร์ และสวาฟ (Cooper & Sawaf, อ้างอิงในวีระวัฒน์ ปันนิตามัย)⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และประยุกต์ใช้จากพลังการรู้จักอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ และโน้มน้าวจิตในผู้อื่น

โกลแมน (Goleman)⁽¹⁸⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเพื่อจัดการอารมณ์ของตนเอง และเพื่อความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

เท็ดคัทดี้ เดซง⁽⁴⁾ ให้ความหมายว่า EQ คือ ความสามารถทางด้านอารมณ์ในการรู้ เข้าใจตนเอง เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น มีความมุ่งมั่น อดทนรอคอยเพื่อไปยังเป้าหมาย มองโลกในด้านบวก และรู้จักจัดการกับปัญหา และความขัดแย้งของตนเองได้

อุมาพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁹⁾ ได้ให้ความหมาย ความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่าจัดการ หมายถึง การรู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เข้าใจสาเหตุและความเป็นไปของอารมณ์ ความรู้สึก เข้าใจความเกี่ยวข้องของความคิด ความรู้สึกและการกระทำ มีใจกว้างยอมรับ

ความรู้สึกรู้สึกเชิงบวกและลบ แสดงอารมณ์อย่างเหมาะสมรู้จักเลือกว่าตนเองควรคิด รู้สึก หรือทำอะไร ตระหนักถึงอิทธิพลของอารมณ์ และสามารถใช้อารมณ์ความรู้สึกให้เป็นประโยชน์

ทศพร ประเสริฐสุข⁽²⁰⁾ ได้กล่าวสรุปความฉลาดทางอารมณ์ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน สามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถให้กำลังใจตนเองที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ รู้จักขจัดความเครียด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จในการเรียน ในอาชีพ และประสบความสำเร็จในชีวิต

สัณห์ ศัลยศิริ⁽²¹⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถในการบริหารอารมณ์อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ สามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผล โดยไม่จำเป็นต้องเก็บกดและระเบิดอารมณ์ออกมาทีหลัง รู้จุดดีจุดด้อยของตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต มองโลกในแง่ดี สามารถจัดการกับความเครียดและแก้ปัญหาได้อย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน

พระราชวรมนี (อ้างถึงในกรมสุขภาพจิต)⁽²²⁾ อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่า คือการใช้ปัญญากำกับอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์โดยถือว่าอารมณ์ หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดความประพฤติ ซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็เป็นพลังบอด ปัญญาจึงเป็นตัวที่กำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกไปในทางที่ถูกต้อง

กรมสุขภาพจิต⁽¹⁶⁾ กล่าวว่า EQ มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึงความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

จากการศึกษาคำจำกัดความของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ที่นักวิชาการนิยามไว้ อาจสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักถึงสภาวะอารมณ์ของตนเอง จัดการอารมณ์ อดทนต่อแรงกดดัน และตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้าง

1.3 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

นักวิชาการได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังต่อไปนี้

Goleman⁽¹⁸⁾ ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 2 แง่มุมคือ

1. ความสามารถส่วนบุคคล คือ การจัดการอารมณ์ของตนเอง ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

1.1 การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) คือการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และแรงผลักดันในตนเอง

1.2 การควบคุมตนเอง (Self-Regulation) คือความสามารถในการควบคุมอารมณ์จากสิ่งกระตุ้นในทางลบ รู้จักหยุดคิดก่อนกระทำใดๆ

1.3 การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง (Internal Motivation) คือการมีแรงกระตุ้นในตนเองให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย และมองโลกในแง่ดีแม้ต้องประสบกับความล้มเหลว

2. ความสามารถทางสังคม คือการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้

2.1 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความรู้สึกไวต่อความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social Skills) คือความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง มีทักษะในการจูงใจ และมีความเป็นผู้นำ

Mayer&Salovey⁽²³⁾ ได้เสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีองค์ประกอบ 4 ประการได้แก่

1. การรับรู้ ประเมิน และการแสดงออกทางอารมณ์ (Perception Appraisal and Expression of Emotion) อันประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการระบุสภาวะทางกาย สภาวะทางอารมณ์ และความคิดของตนเอง

1.2 ความสามารถในการระบุสภาวะทางอารมณ์ของบุคคลอื่น ผ่านภาษา เสียง รูปลักษณ์ และพฤติกรรม

1.3 ความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์อย่างถูกต้อง และความสามารถในการแสดงออกความต้องการอันเกี่ยวเนื่องกับอารมณ์นั้นๆ

1.4 ความสามารถในการจำแนกระหว่างถูกหรือผิด การแสดงออกทางอารมณ์อย่างจริงใจหรือไม่จริงใจ

2. การก่อให้เกิดความคิด (Emotional Facilitation of Thinking) อันประกอบด้วย

- 2.1 การใช้อารมณ์เป็นตัวจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยอารมณ์จะนำให้ตนเองสนใจในข้อมูลที่สำคัญกว่าก่อน
- 2.2 การใช้อารมณ์เป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจและการจดจำในด้านความรู้สึก
- 2.3 การเปลี่ยนแปลงของอารมณ์จะเป็นตัวเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มองโลกจากหลากหลายมุมมองขึ้น
- 2.4 ภาวะอารมณ์ต่างๆก่อให้เกิดวิถีทางการแก้ไขปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใด
3. การเข้าใจและวิเคราะห์อารมณ์ และการใช้ความรู้ทางอารมณ์ (Understanding and Analyzing Emotions; Employing Emotional Knowledge) อันประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการระบุสถานะทางอารมณ์ และตระหนักรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวอารมณ์และคำที่ใช้สื่ออารมณ์นั้นๆ เช่น ความรู้สึกรักและความรู้สึกชอบ
 - 3.2 ความสามารถในการตีความหมายที่ซ่อนอยู่ในอารมณ์ เช่น ความเสียใจย่อมเป็นความรู้สึกที่สืบเนื่องมาจากความสูญเสีย
 - 3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกอันซับซ้อน กล่าวคือเมื่อมีอารมณ์หลากหลายอารมณ์เกิดขึ้นในขณะเดียวกัน เช่น ทั้งรักทั้งเกลียด
 - 3.4 ความสามารถในการรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาวะอารมณ์อย่างหนึ่งไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่น เปลี่ยนจากความโกรธไปเป็นความละอายใจ
4. อารมณ์ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางสติปัญญา (Reflective Regulation of Emotions to Promote Emotional and Intellectual Growth) อันประกอบด้วย
 - 4.1 ความสามารถในการเปิดใจยอมรับอารมณ์ทั้งทางบวกและทางลบ
 - 4.2 ความสามารถในการเลือกที่จะมีส่วนร่วมหรือเลือกที่จะถอนตัวจากอารมณ์ โดยดูว่าทางเลือกใดจะเกิดประโยชน์กว่า
 - 4.3 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น
 - 4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่นโดยการทำให้ความรู้สึกทางลบเบาบางลง โดยไม่ได้กดขี่อารมณ์นั้นไว้ รวมทั้งสามารถแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม

วีรวัดณ์ ปันนิตามัย⁽¹⁴⁾ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักจิตวิทยาหลายท่านไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดของ คูเปอร์ และซาวาฟ (Cooper & Sawaf : 1997) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรอบรู้ในอารมณ์ (Emotional Literacy) รู้จักอารมณ์ของตนเอง รู้และไหวพริบเท่าทันว่าอารมณ์ของตนเองผันแปรไปเช่นไร
2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotion Fitness) ปรับวางอารมณ์ของตนได้อย่างยืดหยุ่น รู้กาลเทศะแม้เผชิญความลำบากใจ
3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) ระดับความลึกซึ้งของอารมณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา
4. ความผันแปรทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) ความสามารถในการใช้อารมณ์เพื่อความคิดสร้างสรรค์

บาร์ออน (Bar-on :1997) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งเป็น 5 หมวด 16 คุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตนเอง
 - 1.1 ตระหนัก รู้จักตน
 - 1.2 เข้าใจภาวะอารมณ์ของตน
 - 1.3 กล้าแสดงความคิดและความรู้สึกของตน
 - 1.4 การเป็นอิสระเอกเทศ
 - 1.5 การประจักษ์แจ้งแห่งตน
2. ทักษะของความเก่งคน
 - 2.1 ตระหนัก รู้เท่าทันในความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี
 - 2.2 ความรับผิดชอบทางสังคม
 - 2.3 สร้างสายสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี
3. ความสามารถในการปรับตัว
 - 3.1 ตีความเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี
 - 3.2 ยืดหยุ่นในความคิดความรู้สึกของตนได้ดี
 - 3.3 แก้ปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี
4. กลยุทธ์ในการบริหารความเครียด
 - 4.1 จัดการกับความเครียดได้ดี
 - 4.2 ควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี

5. ปัจจัยด้านแรงจูงใจและภาวะอารมณ์

5.1 มองโลกในแง่ดี

5.2 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่นได้ดี

5.3 รู้สึกและแสดงออกซึ่งความเป็นสุขให้ปรากฏได้

ทศพร ประเสริฐสุข⁽²⁰⁾ ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยยึดแนวคิดของ ซาโลเวย์ และการ์ดเนอร์ (Salovey & Gardner, 1995) และของโกลแมน (Goleman, 1998) เป็นแนวทาง โดยสรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบใหญ่ดังนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness หรือ knowing one's emotion) คือ ความสามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ชี้อตรง รักษา คำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตนเอง

2. บริหารจัดการอารมณ์ของตน (managing emotion) หรือเรียกว่าการควบคุมตนเอง (self regulation) คือ ความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถควบคุมตนเอง เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ มีคุณธรรม มีความสามารถในการปรับตัว สร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

3. การจูงใจตนเอง (motivation oneself) คือ ความสามารถในการจูงใจตนเอง ที่เรียกว่า จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์ ความรู้สึก มาสร้างพลังในการทำสิ่งต่างๆ ให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (recognizing emotion in others) หรือ โกลแมน เรียกว่า empathy คือ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีใจให้บริการ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินความสัมพันธ์กับผู้อื่น (handling relationships) เป็นทักษะทางสังคม รู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย การสื่อสารที่ดี การบริหารความขัดแย้ง เป็นต้น

เทิดศักดิ์ เดชคง⁽⁴⁾ กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. ความสามารถในการอดทนรอคอย (Perseverance)
2. ความสามารถในการมองโลกในด้านบวก (Optimism)
3. ความรู้จักและเข้าใจในตนเอง (Self Awareness)

4. ความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น (Empathy)

5. ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและความซับซ้อนใจ (Problem Solving)

องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต⁽¹⁶⁾ ประกอบด้วย 3 ด้านคือ

1. ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง หมายถึง รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ แสดงออกอย่างเหมาะสม
- ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ใส่ใจผู้อื่น เข้าใจและยอมรับผู้อื่น แสดงความเป็นใจอย่างเหมาะสม
- ความสามารถในการรับผิดชอบ หมายถึง รู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักให้อภัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

- ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง หมายถึง รู้ศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย
- ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง รับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น
- ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสุขสงบทางใจ

- ภูมิใจในตนเอง หมายถึง เห็นคุณค่าในตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง
- พึงพอใจในชีวิต หมายถึง รู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่
- มีความสงบทางใจ หมายถึง มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย มีความสงบทางจิตใจ

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ในอดีตนั้นมีความเชื่อกันว่า บุคคลที่มีสติปัญญาดี มีผลการเรียนดี จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและในการดำเนินชีวิต แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการมีสติปัญญาดีเพียงอย่างเดียวนั้น ไม่ใช่หลักประกันว่าจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น นักจิตวิทยาได้หันมาสนใจในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น ด้วยเห็นว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเองจัดการอารมณ์ได้ และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้างได้ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข

นักจิตวิทยาและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการมีความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

Goleman⁽¹⁸⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำนายความสำเร็จในการเรียน การทำงานและในชีวิตได้ ความฉลาดทางอารมณ์อยู่เบื้องหลังของความสุข ความสามารถในการปรับตัว และความสำเร็จในชีวิตมนุษย์

อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁹⁾ กล่าวว่า อารมณ์มีบทบาทสำคัญกับชีวิตเป็นอย่างมาก มีอิทธิพลต่อความคิด การกระทำ ร่างกาย จิตใจและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์ (ตระหนัก เข้าใจ และควบคุมได้) จึงเป็นตัวที่กำหนดว่าเราจะประสบความสำเร็จ และมีความสุขหรือไม่

วีรวัดณ์ บันนิตามัย⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ก่อให้เกิดการทำงานร่วมมือที่สร้างสรรค์ สนองเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างราบรื่น อุดหนุน เข้าใจต่อกัน เกื้อหนุนให้มีการใช้ศักยภาพของคนอย่างสูงสุด เมื่อนำไปประกอบกับภูมิปัญญา จะก่อให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ เกิดการจัดการที่ให้เกียรติ ยอมรับ เกื้อหนุนแก่กันและกัน เพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยง กล้าคิดริเริ่ม ลดการโจมตี การนินทา ก้าวร้าว และความไม่ยืดหยุ่นต่อกัน

กรมสุขภาพจิต⁽¹⁶⁾ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะมีความสามารถในการรับรู้ เข้าใจและจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี อีกทั้งเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จึงมักจะประสบความสำเร็จ มีความพึงพอใจในชีวิต และสามารถสร้างสรรค์งานใหม่ออกมาได้เสมอ

การมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ส่งผลดีอย่างยิ่งต่อความพึงพอใจในหน้าที่การงานและต่อตนเองอีกด้วย มีงานวิจัยมากมายที่สนับสนุนความสำคัญของการมีความฉลาดทางอารมณ์ในแง่มนี่ Marc A. Brackett และคณะ⁽²⁴⁾ ได้ทำการศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ความเห็นดีเห็นน้อย และความพึงพอใจในหน้าที่การงานของครูระดับมัธยมศึกษาชาวอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน และภาวะความเห็นดีเห็นน้อยจากงานของครูระดับมัธยมศึกษา พบว่าการมีความฉลาดทางอารมณ์ในแง่การควบคุมอารมณ์ได้ดีส่งผลโดยตรงต่อการมีความพึงพอใจในการทำงาน งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maria Platsidou⁽²⁵⁾ ที่ได้ทำการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะความเห็นดีเห็นน้อย และความพึงพอใจในหน้าที่การงานของครูระดับประถมศึกษาจากประเทศกรีซ พบว่าครูที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมีแนวโน้มที่จะพึงพอใจในหน้าที่การงานมากกว่าและมีภาวะความเห็นดีเห็นน้อยน้อยกว่า

นอกเหนือจากความพึงพอใจในหน้าที่การงานแล้ว การมีความฉลาดทางอารมณ์สูงยังส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ Fatemeh Moafian และ Afsaneh Ghanizadeh⁽²⁶⁾ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศชาวอิหร่านกับความมีประสิทธิภาพในการทำงานในสถาบันภาษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และความมีประสิทธิภาพในการทำงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสำคัญและประโยชน์ของการมีความฉลาดทางอารมณ์สูงนั้น มิได้ส่งผลดีแต่เพียงความพึงพอใจในหน้าที่การงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีโดยตรงต่อสุขภาพทางกายอีกด้วย Nina Oginska-Bulik⁽²⁷⁾ แห่งสถาบันจิตวิทยา University of Lodz ได้ทำการศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ในที่ทำงานและผลกระทบต่อความเครียดในวิชาชีพ และสุขภาพกายของผู้ทำงานบริการสังคม โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ และระดับความเครียดจากหน้าที่การงาน รวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงานในหน่วยงานบริการสังคมที่มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น แพทย์ ครู พยาบาล และผู้จัดการ โดยผลการวิจัยพบว่า การมีความฉลาดทางอารมณ์สูงช่วยให้พนักงานสามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดจากหน้าที่การงานได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังส่งผลดีต่อสุขภาพทางกายอีกด้วย

สรุปได้ว่า การมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้ง

ยังเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในหน้าที่การงาน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีผลให้มีสุขภาพกายที่ดีอีกด้วย

1.5 คุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ผู้มีลักษณะความฉลาดทางอารมณ์สูง มีลักษณะดังนี้

1. รู้จักตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ของตน รู้จุดเด่นจุดด้อยในตัวเอง
2. ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออกของตนเองได้ให้ถูกกับกาลเทศะ ปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี
3. สร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่ม ไม่ท้อถอยง่าย
4. แสดงความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักถึงความรู้สึกความต้องการของผู้อื่น ได้ดี สร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้
5. มีทักษะทางสังคมที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากพัฒนาการในขั้นแรก ผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีมารยาท มีอารมณ์ขัน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีไหวพริบ สร้างความร่วมมือจากคนหลายๆ ฝ่ายได้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์⁽²⁶⁾ กล่าวว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมีลักษณะดังนี้

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร และสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self-awareness)
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมาย (Self-motivation)
3. สามารถอดทนต่อสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถเผชิญกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น
5. สามารถควบคุมตนเองได้
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for others)
7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (trusting relationships) มีความจริงใจและซื่อสัตย์
8. มีความคิดริเริ่ม (initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity)
9. มองโลกในแง่ดี (optimism)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข⁽¹⁶⁾ กล่าวว่า ลักษณะ 10 ประการของผู้มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง มีดังนี้

1. รับรู้อารมณ์ของตนเองมากกว่าจะกล่าวโทษผู้อื่นหรือสถานการณ์
2. สามารถแยกแยะระหว่างความคิดและความรู้สึกได้
3. มีความรับผิดชอบต่อความรู้สึกของตนเอง
4. รู้จักใช้ความรู้สึกเพื่อช่วยในการตัดสินใจ
5. นับถือในความรู้สึกเพื่อของผู้อื่น
6. เมื่อถูกกระตุ้นให้โกรธ จะสามารถควบคุมจิตใจไม่ให้โกรธได้ และสามารถแปร ความโกรธให้เป็นพลังในทางสร้างสรรค์ได้
7. เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และยอมรับในความรู้สึกของผู้อื่น
8. รู้จักฝึกหาคคุณค่าในทางบวกจากอารมณ์ในทางลบ
9. ไม่ชอบแนะนำ สิ่ง ควบคุม วิพากษ์วิจารณ์ ตัดสินหรือสั่งสอนผู้อื่น เพราะเข้าใจดีว่าผู้ที่ได้รับการกระทำดังกล่าวจะรู้สึกไม่ดียังไง
10. หลีกเลี่ยงการปะทะอารมณ์กับคนที่ไม่ยอมรับ หรือไม่เคารพความรู้สึกของผู้อื่น

Steve Hein (อ้างถึงในวีระวัฒน์ ปันนิตามัย)⁽¹⁴⁾ ได้กล่าวถึงลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ไว้ดังนี้

1. แสดงความรู้สึกของตนออกมาได้ชัดเจน ตรงไปตรงมา
2. ไม่ถูกครอบงำโดยความรู้สึกในทางลบต่าง ๆ
3. สามารถอ่านภาษาท่าทางในการสื่อสารได้ดี
4. ชีวิตผจญจากเหตุผล ความเห็นจริงตรรกะ ความรู้สึกและสามัญสำนึกอย่างได้ดุล
5. พึ่งพาตนเองได้ มีความเป็นอิสระด้านการให้เหตุผลทางจริยธรรม
6. สร้างแรงจูงใจที่ดีให้เกิดภายในตนได้
7. สามารถนำเอาภาวะอารมณ์ของตนกลับคืนสู่สภาวะปกติได้
8. มองโลกในแง่ดี ไม่ยอมแพ้กับอุปสรรคหรือปัญหา
9. สนใจและให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่น
14. กล้าเผยความรู้สึกนึกคิดของตนเองเองออกมา
15. มองหาแง่มุมที่ดีจากภาวะอารมณ์ในทางลบ หรือในสถานการณ์อันเลวร้าย
16. แยกแยะสิ่งที่เป็นความคิดออกจากความรู้สึกได้

ส่วนผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ มีลักษณะดังนี้

1. ไม่รับผิดชอบต่อความรู้สึกของตนแต่วิพากษ์ตำหนิผู้อื่น
2. บอกไม่ได้ว่าทำไมตนถึงคิดรู้สึกเช่นนั้น
3. กล่าวหาโจมตี ตำหนิ ตัดสิน ทำลายขวัญกำลังใจผู้อื่น
4. มุ่งวิเคราะห์ผู้อื่นมากกว่าแสดงความเข้าใจอกเข้าใจ
5. บุ่มบ่ามทึกทัก มักคิดแทนเรา เช่น
6. แสดงความไม่เชื่อตรงเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของตน
7. พุดสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง
8. ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ บางทีก็แสดงปฏิกิริยากับสิ่งเล็กๆ น้อยๆ อย่างเกินเหตุ
9. ขาดสติสัมปชัญญะ สิ่งที่ทำติดกับสิ่งที่ทำตรงกัน
10. ผูกใจเจ็บ อาฆาตแค้น ให้ภัยคนไม่ได้
11. ชอบทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าเขาผิด
12. ยัดเยียดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ให้คู่ฟัง/ คนอื่น
13. เผยความรู้สึกที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับตัวเองไม่ได้
14. ไม่ใส่ใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น
15. พุดออกมาโดยไม่คิดถึงห้วงอกผู้อื่น
16. ยึดมั่นในความคิดความเชื่อของตนเองใจไม่เปิดกว้าง
17. เป็นผู้ฟังที่ไม่ดี พุดขัดจังหวะ บั่นทอนขวัญและกำลังใจของคู่สนทนา เน้นข้อเท็จจริงมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึก
18. ใช้ภูมิปัญญาของตน วิพากษ์ ตำหนิผู้อื่นสร้างภาพว่าตนฉลาดเหนือกว่าผู้อื่นไม่รู้ไม่สนใจว่าคนอื่นจะมองตนอย่างไร

จากคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะสามารถรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้ มีการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน ไม่ยอมแพ้กับอุปสรรคหรือปัญหาได้ง่ายๆ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความยืดหยุ่น รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ และใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.6 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

นักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งฝึกฝนและพัฒนาได้ ดังนี้

Saarni (อ้างถึงในวีรวัดณ์ บันนิตามัย)⁽¹⁴⁾ เชื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่ฝึกฝนกันได้ ในการที่จะทำให้บุคคลตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น วัตถุประสงค์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ ทั้งที่แสดงออกมาให้ปรากฏและที่เก็บไว้ภายใน การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ มุ่งเน้นทักษะ 8 ด้านดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ต่างๆ ของตนที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา
2. ความสามารถในการเข้าใจและใส่ใจอารมณ์ต่างๆ ของผู้อื่น
3. ความสามารถในการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะอารมณ์ และการแสดงออกได้อย่างเหมาะสม
4. ความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ได้ อย่างเห็นอกเห็นใจ
5. ความสามารถจำแนกประสบการณ์ของอารมณ์ภายในตนเอง
6. ความสามารถในการปรับตัวกับอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งเหตุการณ์ที่ซับซ้อน
7. ความสามารถในการสื่อสารเกี่ยวกับอารมณ์ ในสภาพการณ์ต่างๆ ได้
8. การแสดงความรู้สึกว่าตนมีความสามารถบริหารจัดการอารมณ์ได้ดี

นันทนา สุรักษา⁽²⁹⁾ กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตการทำงาน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัวและสังคม ความฉลาดทางอารมณ์สามารถเพิ่มพูน ฝึกฝน และเพิ่มทักษะได้ การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยวิธีการฝึกใช้ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นวิธีการที่จะช่วยส่งเสริมหล่อหลอมให้เกิดการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ในแง่ของวัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์นั้น ทศพร ประเสริฐสุข⁽²⁰⁾ กล่าวว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชน เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก
3. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และทัศนคติในการทำงาน

4. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมาย เพื่อเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญในการดำรงชีวิต
5. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนได้ เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักรู้ตนและอารมณ์ของตน
6. พัฒนาความซื่อตรง (integrity) ซื่อสัตย์ รักษาความสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา เป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา
7. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการทางอารมณ์ของตนในสถานการณ์ต่างๆได้
8. พัฒนาแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผล
9. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา
10. พัฒนาการควบคุมตนเอง (self-control) ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมตนเองให้เหมาะสม
11. พัฒนาจิตใจใฝ่บริการ (service minded) อันเป็นรากฐานสันติสุขในสังคม
12. พัฒนาความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง (conflict management)
13. พัฒนาความรู้สึกเข้าถึงมนุษย์ และความเป็นมนุษย์รู้จักชื่นชมงานดนตรี ศิลปะ มีความละเอียดอ่อน เพื่อสร้างสภาวะทางอารมณ์ ให้เป็นคนมีอารมณ์ดี
14. พัฒนาความมีคุณธรรม

1.7 บทบาทครูในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์

Janet Pickard Kremenitzer⁽³⁰⁾ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ในภาควิชาการศึกษาปฐมวัยแห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และ Regina Miller ศาสตราจารย์ด้านการศึกษานานาชาติแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์ทฟอร์ด สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ครูระดับปฐมวัยจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์สูงเพื่อจะสามารถจัดการกับความตึงเครียดที่เกิดจากวิชาชีพได้ นอกจากนี้ครูผู้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียนในปกครองด้วย อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ใดๆในชีวิตของเด็กปฐมวัยจะเป็นรากฐานสำคัญให้กับชีวิตของเด็กในอนาคต การที่ครูปฐมวัยจะมีความสามารถในการปลุกฝังให้เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์สูงได้นั้น ครูจะต้องพิจารณาถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองเสียก่อน

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย⁽¹⁴⁾ กล่าวว่า ผู้บริหารครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนและนักเรียนควรถือเป็นหน้าที่ในการที่จะร่วมกันพัฒนาเขาวินิจฉัยอารมณ์ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรไปพร้อมๆกัน ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนมีความสำคัญมากที่สุดในการ

สร้างความฉลาดทางอารมณ์ในชั้นเรียน วิธีการที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ให้กับผู้เรียน ก็คือครูผู้สอนจะต้องสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การสามารถควบคุมความรู้สึกทางลบได้อย่างเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง และมีสุขภาพที่สมบูรณ์⁽¹⁴⁾ การเป็นครูที่ดี บางทีอาจไม่ต้องเก่งเป็นที่ 1 แต่ต้องเป็น “แม่แบบที่ดี” อย่างที่อยากจะ “เอาเยี่ยงอย่าง” เด็กจะฟังพาและไว้วางใจได้ เป็นต้นแบบที่ดี ที่เด็กจะได้ลอกเลียน เพราะนี่คือรากฐานสำคัญของการสร้างคนดีในสังคม

เทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา⁽²²⁾

การที่เด็กจะเรียนดี มีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ พบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาทางด้านอารมณ์ความรู้สึก จนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียนหรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่น ๆ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางเชาวน์ปัญญา แต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่นได้ ความฉลาดทางอารมณ์จึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกทั้งของตนเองและของผู้อื่น ครูจึงควรให้ความสนใจกับประสบการณ์ทางอารมณ์ของเด็ก โดยมีเทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในการเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตย มีความอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น มีความเคารพในกันและกัน ครูต้องรับฟังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่าคุณค่าความรู้สึกของตนเป็นที่รับฟัง ไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมายหรือไร้คนสนใจ

2. เรียนรู้เรื่องอารมณ์ หน้าที่ของครูอาจารย์ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์คือการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้สึก อารมณ์ของตน มีการแสดงออกที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานที่ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

3. เริ่มต้นให้ดี เริ่มที่ครู คือการที่ครูทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ที่จะเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกลักษณะของตนเอง ระมัดระวังคำพูดและการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสมอยู่เสมอ

2. แนวคิดเกี่ยวกับ บุคลิกภาพ (Personality)

2.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

คำว่า บุคลิกภาพ หรือ Personality มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Persona ซึ่งแปลว่า หน้ากากที่ใช้ในการแสดงบทละครคลาสสิกของกรีก เพื่อจะสื่อให้เห็นถึงบุคลิกภาพของตัวละคร คำว่าบุคลิกภาพนี้เป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยนักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ออลพอร์ต (Allport, อ้างถึงในสุรางค์ ไคว์ตระกูล)⁽³¹⁾ ได้ให้ความหมายบุคลิกภาพว่า เป็นการจัดและรวบรวมเกี่ยวกับระบบทางกายและทางจิตใจ (Psychophysical Systems) ภายในตัวบุคคล แต่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ละคนจะมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ซ้ำแบบคนอื่น

แคทเทล (Cattell, อ้างถึงในประดินันท์ อุปรมัย)⁽³²⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ ช่วยให้สามารถทำนายได้ว่าบุคคลจะทำอะไรหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรในสถานการณ์ที่กำหนดให้ และบุคลิกภาพจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทุกชนิดของบุคคลทั้งที่เป็นพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน

ฮิลการ์ด (Hilgard, อ้างถึงในสถิต วงศ์สุวรรณ)⁽³³⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะส่วนรวม ของบุคคลแต่ละคนอันเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบของการแสดงออกทางพฤติกรรมต่างกัน

เบอร์นาร์ด (Bernard, อ้างอิงในสถิต วงศ์สุวรรณ)⁽³³⁾ กล่าวว่าบุคลิกภาพเป็นผลรวมทั้งหมดของท่าทางรูปร่างลักษณะทางกาย พฤติกรรมที่แสดงออก แนวโน้มการกระทำ ขอบเขตความสามารถทั้งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในและที่แสดงออกมาให้เห็น

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล⁽³⁴⁾ ได้กล่าวถึง บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่างๆ ทั้งส่วนภายนอก และส่วนภายใน ซึ่ง ส่วนภายนอก คือ ส่วนที่มองเห็นชัดเจน เช่น รูปร่าง หน้าตา กิริยามารยาท การแต่งตัว วิธีการพูดจา การนั่ง การยืน เป็นต้น ส่วนภายใน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ยาก แต่อาจทราบได้โดยการอนุมาน เช่น สถิติปัญญา ความถนัด ลักษณะอารมณ์ประจำตัว ความไม่ฝืนปรารถนา ปรัชญาชีวิต ค่านิยม ความสนใจ เป็นต้น

สุรวงศ์ ไคว้ตระกูล⁽³¹⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ คือ คุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลแสดงออกโดยพฤติกรรมที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งแวดล้อมที่ตนกำลังเผชิญอยู่ และพฤติกรรมนี้จะคงเส้นคงวาพอสมควร

ศรีธรรม ธนะภูมิ⁽³⁵⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกซ้ำๆ เพื่อตอบสนองและปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม สืบเกิดได้จากการแสดงออกหลายด้านของบุคคลนั้น เช่น ความสามารถ ความสนใจ ลักษณะเด่น ค่านิยม ทศนคติ ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง (Self-image) และความประพฤติ เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้ คือสิ่งที่สะท้อนออกมาจากจิตใจนั่นเอง

สิริวรรณ สาระนาค⁽³⁶⁾ บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว และเป็นลักษณะโดดเด่นของบุคคลนั้นที่ผู้อื่นรับรู้ได้ เป็นทักษะทางสังคมของบุคคล วัดได้จากความสามารถได้ตอบ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมต่างๆ

นัยพินิจ คชภักดี⁽³⁷⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ พฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของมนุษย์ เป็นการกระทำที่เป็นประจำสอดคล้องกันไม่ใช่การกระทำโดยบังเอิญเป็นครั้งคราว

มัลลิกา คณานุรักษ์⁽³⁸⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะที่แต่ละคนมีประจำตัวทั้งรูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง กิริยา ท่าทาง การแต่งตัว มารยาท นิสัย อารมณ์ เป็นต้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. บุคลิกภาพภายนอก ซึ่งสามารถมองเห็นได้ เป็นรูปธรรม เช่น รูปร่าง หน้าตา น้ำหนัก สีผิว ท่าทาง กิริยา มารยาท เป็นต้น
2. บุคลิกภาพภายใน ซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ ไม่เป็นรูปธรรม ต้องใช้เวลานานพอสมควรจึงจะรู้ได้ เช่น นิสัย อารมณ์ ความคิด สติปัญญา การตัดสินใจ เป็นต้น

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์⁽³⁹⁾ กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง การรับรู้พฤติกรรมรวมทั้งหมดของบุคลิกภาพใดบุคคลหนึ่ง ทั้งในสิ่งที่มองเห็นได้ เช่น ลักษณะของพฤติกรรม และสิ่งที่มองไม่เห็น เช่น ความคิด ความสนใจ ค่านิยม ซึ่งจะทำให้คนอื่นสามารถจะเข้าใจ และแยกได้ว่าบุคคลนั้นแตกต่างจากคนทั่วไปได้

จากความหมายของบุคลิกภาพที่นักจิตวิทยาและนักวิชาการกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมเฉพาะของแต่ละบุคคล สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก ซึ่งสามารถมองเห็นได้ และพฤติกรรมภายใน ซึ่งสังเกตเห็นได้ยาก ต้องใช้เวลา

2.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (อ้างถึงในสุรางค์ ไคว์ตระกูล)⁽³¹⁾

ฟรอยด์ (Freud, 1856-1939) เป็นชาวออสเตรีย ฟรอยด์เป็นคนแรกที่เห็นความสำคัญของพัฒนาการในวัยเด็ก โดยเชื่อว่า 5 ปีแรกของชีวิตเป็นวัยที่สำคัญ บุคลิกภาพของผู้ใหญ่มักเป็นผลรวมมาจากช่วง อายุ 5 ปีแรก โดยฟรอยด์ได้แบ่งจิตของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือ จิตสำนึก (Conscious) จิตกอนสำนึก (Pre-Conscious) และจิตไร้สำนึก (Unconscious) โดยระดับจิตสำนึกเป็นระดับที่ผู้แสดงพฤติกรรมทราบและรู้ตัว

ฟรอยด์อธิบายว่า โครงสร้างบุคลิกภาพ ประกอบด้วยพลัง 3 อย่าง ได้แก่

1. Id เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เป็นส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก สนองต่อความต้องการของตนเองเท่านั้น เอาแต่ได้อย่างเดียว โดยมีจุดมุ่งหมายคือหลักความพึงพอใจ (Pleasure Principle) Id จะเป็นตัวผลักดันให้ Ego ประกอบทำในสิ่งที่ Id ต้องการ
2. Ego เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากช่วงวัยทารกที่ติดตัวมา บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดี คือ บุคคลที่ Ego สามารถปรับตัวให้เกิดสมดุลระหว่างความต้องการของ Id และ Superego โดยใช้หลักการแห่งความเป็นจริง (Reality Principle)
3. Superego เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่เกิดขึ้นในระยะที่ 3 ของพัฒนาการขั้น Phallic Stage เป็นบุคลิกภาพที่ตั้งมาตรฐานของพฤติกรรม จากค่านิยมและมาตรฐานจริยธรรมของพ่อแม่ ตั้งเป็นมาตรฐานความประพฤติคอยบอกว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ส่วนมากได้มาจากกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่สอน

ขั้นตอนการพัฒนาบุคลิกภาพของฟรอยด์

1. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะปาก (Oral stage) : อายุตั้งแต่คลอดจนถึง 18 เดือน
2. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะทวารหนัก (Anal stage) : อายุ 18 เดือนถึง 3 ปี
3. ขั้นแสวงหาความสุขจากอวัยวะเพศปฐมภูมิ (Phallic stage) : อายุ 3 ถึง 6 ปี
4. ขั้นแสวงหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Latency stage) : อายุ 6 ถึง 11 ปี
5. ขั้นแสวงหาความสุขจากแรงกระตุ้นของทุติยภูมิทางเพศ (Genital stage) : อายุ 12 ถึง

20 ปี

พัฒนาการบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะขั้นทารก วัยเด็ก และวัยรุ่น ระบบของบุคลิกภาพ คือ Id, Ego และ Superego จะทำงานประสานกันดีขึ้น ซึ่งองค์ประกอบที่มีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพ ฟรอยด์แบ่งไว้ดังนี้

1. วุฒิมภาวะ ซึ่งหมายถึงขั้นพัฒนาการตามวัย
2. ความคับข้องใจ ที่เกิดจากความหวัง ไม่สมหวัง เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก
3. ความคับข้องใจ เกิดจากความขัดแย้งภายใน
4. ความไม่พร้อมของตนเอง ทั้งทางด้านร่างกาย เซาว์นปัญญาและการขาดประสบการณ์
5. ความกังวลจากความกลัว หรือความไม่กล้าของตนเอง

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของคาร์ล กุสตาฟ จุง (อ้างอิงในศรีเรือน แก้วกังวาล)⁽³⁴⁾

คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung, 1875-1961) เป็นชาวยุโรปที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับนานาชาติเท่าเทียมกับฟรอยด์ จุงเชื่อว่าบุคลิกภาพไม่ได้ถูกกำหนดมาตั้งแต่วัยเด็กอย่างที่ฟรอยด์คิด แต่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดชีวิต บุคลิกภาพบางส่วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิวัฒนาการของมนุษย์จากชั่วอายุหนึ่งถึงชั่วอายุหนึ่ง โดยจุงแบ่งบุคลิกภาพเป็น 6 ส่วนดังนี้

1. Ego คือ จิตสำนึก ประกอบด้วยการจำได้ หมายรู้ ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดต่างๆทำหน้าที่เกี่ยวกับการรู้จักอัตลักษณ์แห่งตน (Identity)
2. Personal Unconscious คือ จิตใต้สำนึก เป็นส่วนของประสบการณ์ของจิตสำนึกมาก่อน แต่ถูกเก็บไว้ แต่สามารถดึงมาอยู่ในจิตสำนึกได้
3. Collective Unconscious เป็นกระบวนการจิตใต้สำนึกที่ส่งมอบบุคลิกภาพมาหลายชั่วอายุคน
4. Persona คือภาวะที่คนต้องแสดงบทบาทตามหน้าที่ที่รับมอบหมายให้แสดงต่อคนดูตามความจริงของชีวิต เป็นภาวะที่คนต้องแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังหรือตามประเพณีนิยม บางครั้งก็เพื่อสนองแรงจูงใจ หรือเพื่อสร้างความประทับใจให้กับบุคคลอื่น แต่หากการแสดงบทบาทนี้มี ความขัดแย้งกับลักษณะบุคลิกและนิสัยที่แท้จริงของตนมากเกินไป คนนั้นก็จะมี ความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจ
5. Anima และ Animus ลักษณะความเป็นหญิงและชายอยู่ในตัว ทั้งทางกาย อารมณ์ และจิตใจ โดยเรียกลักษณะชายว่า Anima ลักษณะหญิงว่า Animus ซึ่งบางคนก็มีลักษณะทางจิตใจที่ขัดแย้งกับลักษณะหญิงชาย ทางกายภาพโดดเด่น
6. Shadow คือส่วน Archetype ที่มีมนุษย์กับสัตว์มีเหมือนกัน ถูกบดบังอยู่ภายใต้จิตใต้สำนึก ขนบธรรมเนียมประเพณี และ Persona เช่น ความก้าวร้าว ความต้องการได้รับการตอบสนองจากแรงขับทางเพศ

จุงแบ่งบุคลิกภาพของคนเราได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ Extraversion (บุคลิกภาพแบบชอบสังคม) และ Introversion (บุคลิกภาพแบบเก็บตัว) จุงได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนา

บุคลิกภาพว่า มนุษย์ทุกคนกำลังเดินทางเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้สูงส่ง เหมาะสม และมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ไม่ใช่ลักษณะลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลเท่านั้น แต่เป็นลักษณะร่วมของมนุษยชาติ โดยแสดงออกในกระแสวิวัฒนาการทางอารยธรรม ซึ่งมนุษย์ทุกคนมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของตนไปสู่ภาวะความเป็นคนเต็มโดยสมบูรณ์ (Self Actualized Person)

ทฤษฎีปัจเจกบุคคลของอัลเฟรด แอดเลอร์ (อ้างถึงในศรีเรือน แก้วกังวาล) ⁽³⁴⁾

อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler, 1870-1937) เห็นว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ได้รับการเร่งเร้าจากสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือพฤติกรรมสังคม แนวคิดที่สำคัญมีดังนี้

1. ความปรารถนามีปมเด่น (Striving for Superiority) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจที่สำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งครอบงำพฤติกรรมส่วนใหญ่และลักษณะบุคลิกภาพของตน แรงจูงใจนั้นคือความปรารถนามีปมเด่น โดยแต่ละคนย่อมมีความเด่นอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง แตกต่างกันไปในแต่ละคน ความปรารถนาอาจต่างกันได้ตามระยะเวลา อายุ และพัฒนาการของชีวิต

2. ปมด้อย (Inferiority Feelings) กล่าวคือ ความปรารถนามีปมเด่นมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกต่ำต้อยและการแสวงหาสิ่งชดเชย คนส่วนใหญ่มีจุดอ่อนทางกายไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง จุดอ่อนเหล่านี้จะแสดงอาการเมื่อมีเหตุการณ์กระตุ้นขวัญ คนเรายังมีจุดอ่อนทางด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ มากบ้าง น้อยบ้าง แตกต่างกันไป จุดอ่อนเหล่านี้ เราเรียกว่าปมด้อย โดยทุกคนพยายามชดเชยโดยการสร้างปมเด่นขึ้นมาแทน การสร้างปมเด่นมาชดเชยปมด้อย เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้คนแสดงพฤติกรรมต่างๆหรือสร้างวิถีชีวิตให้เป็นไปอย่างมีความหมาย

3. ความสนใจในสังคม (Social Interest) กล่าวคือ มนุษย์มีความต้องการที่จะผูกสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆตั้งแต่เกิดและสนใจสังคมเป็นสัญชาตญาณ ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจจากสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเป็นตัวกำหนดสุขทุกข์ ความสำเร็จ ความล้มเหลวในชีวิต รวมทั้งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งในการกำหนดบุคลิกภาพของบุคคลด้วย

4. วิถีชีวิต (Style of Life) กล่าวคือ เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต ซึ่งไม่มีใครเหมือนใครเลย เป็นบุคลิกภาพเฉพาะตัว พัฒนาการมาตั้งแต่เด็ก โดยเชื่อว่าอายุ 1-5 ปี เป็นช่วงวางรากฐานวิถีชีวิต

5. ประสบการณ์วัยเด็ก กล่าวคือ ประสบการณ์ในวัยเด็กมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยบุคลิกภาพ ปมเด่น ปมด้อย ความสนใจสังคม และวิถีชีวิตของทุกคน

ทฤษฎีบุคลิกภาพ ฮันส์ ไอแซงค์ (อ้างอิงในศรีเรือน แก้วกังวาล)⁽³⁴⁾

ฮันส์ ไอแซงค์ (Hans J. Eysenck, 1916-1997) ให้คำจำกัดความบุคลิกภาพว่า หมายถึง องค์ประกอบที่ค่อนข้างถาวรของลักษณะนิสัย อารมณ์ ความเฉลียวฉลาด ลักษณะทางร่างกาย ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วจะเป็นตัวกำหนดการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล

ไอแซงค์ได้แบ่งกลุ่มบุคลิกภาพออกเป็น 2 มิติ แต่มิติจะมีคู่ลักษณะที่ตรงข้ามกันได้แก่

1. Extraversion (แสดงตัว) กับ Introversion (เก็บตัว) หมายถึง ระดับพฤติกรรมของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเราดูว่าเขามีแนวโน้มจะไปทิศทางใด ซึ่งแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไป

2. Neuroticism (เจ้าอารมณ์) กับ Stability (มั่นคงทางอารมณ์) หมายถึง ลักษณะการปรับตัวของบุคคล ระดับความมั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

ไอแซงค์เชื่อว่าคนปกติส่วนมากจะไม่มีลักษณะเบี่ยงไปอย่างสุดขั้วทั้ง 2 ขั้วในลักษณะ 2 มิติใหญ่ โดยจะไต่ระดับอยู่กลางๆ ที่เป็นลักษณะนิสัยภายใต้มิติใหญ่ 2 มิตินั้น (แสดงตามรูปที่ 1) โดยลักษณะนิสัยย่อยเหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Intercorrelation) มากบ้างน้อยบ้างจนกลายเป็นนิสัยเฉพาะและลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล

รูปที่ 1 กลุ่มลักษณะนิสัยที่สัมพันธ์กันตามแนวคิดของไอแซกส์

2.3 ประเภทของบุคลิกภาพ⁽³⁹⁾

นักจิตวิทยาและนักวิชาการได้แบ่งประเภทของบุคลิกภาพไว้หลายลักษณะ ตามลักษณะเหตุปัจจัย เช่น แบ่งตามลักษณะโครงสร้างร่างกาย แบ่งตามลักษณะพฤติกรรม และแบ่งตามบุคลิกภาพ ดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะโครงสร้างร่างกาย

วิลเลียม เชลดอน (William Sheldon) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้แบ่งประเภทของบุคลิกภาพของบุคคลตามลักษณะโครงสร้างของร่างกายได้ 3 ประเภทคือ

1.1 ประเภทอ้วนดู (Endomorphy) ได้แก่ บุคคลที่มีลักษณะอ้วนเตี้ยลงพุง กล้ามเนื้อและโครงสร้างของกระดูกไม่แข็งแรง เป็นคนชอบสนุกสนานรื่นเริง รู้จัก ชีบ่น เสียงดังฟังชัด โกรธง่าย หายเร็ว และชอบกินจุ

1.2 ประเภทสมส่วน (Mesomorphy) ได้แก่ บุคคลที่มีบุคลิกภาพในลักษณะสมส่วน ลำตัวตรง ไหล่กว้าง กล้ามเนื้อและโครงสร้างกระดูกแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว มีความอดทนและพลังมาก ส่วนใหญ่ชอบเล่นกีฬาและเป็นนักกีฬา

1.3 ประเภทผอมบาง (Ectomorphy) ได้แก่ บุคคลที่มีบุคลิกภาพในลักษณะผอมสูง ช่วงไหล่ห่อ เอวเล็กเอวบาง สะโพกเล็ก กล้ามเนื้อน้อย ไวต่อการรู้สึกและไม่ชอบเข้าสังคม ใจน้อย และอ่อนไหวง่าย

2. แบ่งตามประเภทลักษณะพฤติกรรม

คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung) ได้แบ่งบุคลิกภาพของบุคคลออกตามลักษณะพฤติกรรม เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ประเภทชอบแสดงตัว (Extrovert) ได้แก่ บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบแสดงออก (Show off) เป็นบุคคลที่เปิดเผย กล้าแสดงออก ชอบงานสังคม การสังสรรค์ และสนใจเรื่องราวของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวได้ดี

2.2 ประเภทชอบเก็บตัว (Introvert) เป็นลักษณะที่เงียบเฉย เก็บตัว ซื่อๆ ไม่ชอบและไม่สนใจเรื่องของคนอื่น ชอบความเงียบสงบ ไม่วุ่นวาย เป็นคนไม่ค่อยพูด จะคิดและฝันเองตามลำพัง เมื่อประสบปัญหา มักจะหลีกเลี่ยง

3. แบ่งตามลักษณะบุคลิกภาพ

เราสามารถแบ่งบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ บุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายใน

3.1 บุคลิกภาพภายนอก (External Personality) หมายถึง ทั้งร่างกายที่ปรากฏ

3.2 บุคลิกภาพภายใน (Internal Personality) คือ ลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในเป็นสิ่ง ที่มองไม่เห็นสัมผัสยาก แต่สามารถศึกษาจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเฉลียวฉลาด ความเป็นมิตร อารมณ์และความรู้สึก

2.4 องค์ประกอบของบุคลิกภาพของบุคคล (Personality Structure)⁽³³⁾

องค์ประกอบของบุคลิกภาพ เป็นสิ่งซึ่งประกอบกันเข้าสะสมรวมตัวกันจน กลายเป็นตัวบุคคล ทำให้แตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ บุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่ค่อยๆพัฒนาขึ้นมาโดย ขบวนการที่อาศัยปัจจัยต่างๆ ร่วมกัน บุคลิกภาพของคนเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เรื่อยๆ ปัจจัย สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม ซึ่งบุคลิกภาพแต่ละบุคคล เป็นผลรวมที่ได้มาจากอิทธิพล 2 ประการใหญ่ๆ คือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม และประการเล็กอีก 1 ประการ คือ การพยายามที่จะปรับปรุง บุคลิกภาพของแต่ละคน

องค์ประกอบของบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม สามารถแยกได้ เป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ลักษณะทางกาย เช่น รูปร่าง หน้าตา
2. ลักษณะทางสติปัญญา และความสามารถ
3. ลักษณะของอารมณ์ ซึ่งแต่ละคนมีอารมณ์รุนแรงไม่เท่ากัน บางคนมีอารมณ์ร่าเริง มากกว่าบุคคลอื่น บางคน เครียด เศร้า หม่นหมองอยู่เสมอ
4. ลักษณะของการปรับตัว คือ ถ้าปรับตัวได้ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สังคมก็ยอมรับ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ถ้าปรับตัวได้ไม่ดี วางตัวไม่เหมาะสมในสังคม ย่อมมีผลเสียต่อบุคลิกภาพด้านอื่นๆไปด้วย
5. ลักษณะทางเจตคติ เจตคติของบุคคลเกิดขึ้นตามแนวโน้มของสังคม ถ้าเรามีความพอใจหรือไม่พอใจสอดคล้องหรือคล้อยตามบุคคลส่วนใหญ่ สังคมนั้นก็มองว่ามีบุคลิกภาพดี
6. ลักษณะของอุปนิสัย ปรากฏเห็นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้มีการติดต่อ สัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น บางคนอาจมีอารมณ์ขัน เมตตา เอื้อเฟื้อ เจ้าชู้ ขี้โม้ เก็บตัว หรือเปิดเผย เป็นต้น
7. ลักษณะของกำลังใจ บางคนมีกำลังใจดี เข้มแข็ง เผชิญกับอุปสรรคได้ แต่บางคน เพราะบาง วางตัวไม่เหมาะสม หมดกำลังใจและทำอะไรได้ง่าย
8. ลักษณะของความสนใจ บางคนเฉื่อยเฉย บางคนอยากรู้อยากเห็น นั้นหมายถึงเป็นบุคลิกอย่างหนึ่งของคน
9. ลักษณะการพูดจา ท่าทาง พูดชัดเจน ไม่พูดติดอ่าง ช้าหรือเร็วเกินไป

2.5 องค์ประกอบของบุคลิกภาพของครู⁽⁴⁰⁾

รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย อินทรประวัติ ได้แบ่งบุคลิกภาพของครู ออกเป็น 5 องค์ประกอบดังนี้

1. ด้านกายภาพ หมายถึง รูปร่างหน้าตา กิริยาอาการ และการแต่งกาย โดยครูควรแต่งกายสะอาดสะอ้าน เรียบร้อย ดูดี รวมถึงการแต่งหน้าและทรงผมด้วย ครูที่มีบุคลิกภาพด้านกายภาพที่ดี จะเป็นที่น่านับถือ น่าศรัทธา และจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในวิชาชีพ และการอยู่ร่วมกันกับลูกศิษย์มากกว่า

2. ด้านวาจา หมายถึง การแสดงออกทางด้านคำพูด คือ พูดด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องเหมาะสม ชัดเจน ตามวุฒิภาวะของลูกศิษย์ ไม่ใช่คำพูดที่ยากไปหรือง่ายจนเกินไป ไม่พูดซ้ำหรือพูดเร็วจนเกินไป ไม่พูดมากจนน่ารำคาญ ควรพูดด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล อ่อนโยน มีความปรารถนาที่ดีต่อศิษย์

3. ด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีไหวพริบดี สามารถตัดสินใจและมีอารมณ์ขันที่เหมาะสม

4. ด้านอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ คือ ครูควรมีอารมณ์ที่ดี มั่นคง เสมอต้นเสมอปลาย โดยจะแสดงให้เห็นทางสีหน้า แววตา ท่าทาง และการพูดจากับลูกศิษย์ การที่ครูมีอารมณ์ไม่มั่นคง ไม่คงเส้นคงวา คุ่มดีคุ่มร้าย จะทำให้ลูกศิษย์ไม่สามารถปรับตัวได้ง่าย

5. ด้านความสนใจ หมายถึง ความกระตือรือร้นในการรับรู้เรื่องราวต่างๆรอบตัว มีประสบการณ์ที่หลากหลายรอบด้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูสามารถเลือกใช้คำพูดหรือการกระทำให้ถูกใจคนได้หลายลักษณะ สามารถสื่อสารกับลูกศิษย์ได้หลายรูปแบบ รู้ว่าลูกศิษย์คนไหนควรจะพูดหรือปฏิบัติด้วยอย่างไร ส่งผลให้ครูสามารถเข้าถึงความต้องการของศิษย์ได้มากกว่า

2.6 บุคลิกภาพของครู

นักวิชาการได้กล่าวถึงบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวิชาชีพครูไว้ดังต่อไปนี้

สุรางค์ ไคว่ตระกูล⁽³¹⁾ กล่าวว่า ครูต้องเป็นผู้ยอมรับนักเรียนอย่างจริงจัง ให้ความอบอุ่นและเข้าใจนักเรียน มีความยุติธรรม เป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ครูต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ และสามารถที่จะใช้วิธีสอนที่เหมาะสม จูงใจให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้สอนทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย โดยทำตนเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนให้เป็นในทางบวก เพื่อนักเรียน

จะได้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจในตนเองและมีความสุข ครูต้องเป็นผู้นำที่ดี สามารถช่วยให้นักเรียน ได้เข้าใจซึ่งกันและกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้งกันในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ครูต้องสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี มีความสัมพันธ์อันดี หรือมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีจุดมุ่งหมายในชีวิต

สุพันธ์วี ไวยรูป⁽⁴¹⁾ กล่าวว่า ครูคนใดทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจได้มากกว่าครูคนอื่น ให้ความยุติธรรมแก่เด็กได้สม่ำเสมอ กล่าวชมเชยหรือให้กำลังใจเมื่อเด็กทำดีได้อย่างเหมาะสม ให้ความสนใจแก่เด็กก่อนที่จะปล่อยให้เด็กเรียกร้องความสนใจ ว่ากล่าวหรือลงโทษเมื่อเด็กทำผิดได้อย่างเหมาะสมควรแก่กรณี และแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ครูคนนั้นมักจะ เป็นครูที่เด็กรักและศรัทธา และเชื่อฟังคำสั่งสอนตลอดจนยึดเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนตาม อย่างมากกว่าครูคนอื่น ๆ ยิ่งถ้าครูปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคำสอนด้วยแล้วครูที่มีพฤติกรรมพึง ประสงค์และมุ่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมพึงประสงค์จะยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมพึง ประสงค์ของเด็กมากยิ่งขึ้น

สถิต วงศ์สุวรรณ⁽³³⁾ ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูไว้ว่า ครูควรมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ได้แก่

1. มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ สามารถปรับตัวได้ดี อารมณ์แจ่มใส เบิกบาน
2. แต่งกายดี สะอาด ประณีต เรียบร้อย สวยงาม ไม่ครี เซย ล้าสมัยเกินไป
3. กระฉับกระเฉง คล่องแคล่วว่องไว กระตือรือร้น ทำงานด้วยความเต็มใจ
4. มีกิริยาวาจา และมารยาทเรียบร้อย สุภาพ อ่อนโยน มารยาทงาม การเคลื่อนไหวอยู่ในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ
5. ประพฤติตัวดีมีศีลธรรม เป็นที่น่าเคารพนับถือ เป็นตัวอย่างที่ดีของลูกศิษย์ อยู่ในกรอบ ประเพณีอันดีงาม รู้จักเสียสละ สามารถอบรมแนะแนวและปกครองเด็กให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
6. พุดจา สุภาพ ชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ มีน้ำเสียงกังวาน แจ่มใส ใช้ภาษาสุภาพ
7. มีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนเองสอน สอนดี ขยันหมั่นเพียร พยายามชวนขวหาความรู้อยู่เสมอ มีความรู้ทันเหตุการณ์เสมอ และมีประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ มากพอ
8. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้ารับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองทำ

9. มีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่
10. มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความเที่ยงตรง
11. มีอารมณ์ขันบ้าง พอสมควร
12. เป็นผู้เสียสละ มีจิตใจกว้างขวาง ยอมเสียสละเวลา กำลังกาย สติปัญญา
13. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้ากับสังคมทุกระดับได้ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ความเป็นกันเอง มีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลอื่น
14. มีเมตตาธรรม ไม่อาฆาตมั่งร้ายต่อศิษย์ มีแต่การให้อภัย
15. สติปัญญาดี
16. สนใจในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง
17. มีความรู้แม่นยำ แยกแยะในเนื้อหาที่ตนเองสอน
18. มีบุคลิกที่เหมาะสมกับการเป็นครู มีความเหมาะสมทางด้านรูปร่าง เสียง และได้รับการฝึกทางวิชาชีพครูมาเป็นอย่างดี
19. กล้าหาญ ยอมรับความจริง
20. มีความสนใจใคร่รู้ มั่นใจในสิ่งที่ตนมี

บุคลิกภาพของครูที่ได้กล่าวถึงไปในเบื้องต้นนั้น สอดคล้องสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Irene Steele Tuddeo (อ้างถึงใน Mayberry)⁽⁴²⁾ ที่ขอให้นักเรียนกว่า 12,000 คน ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาเขียนคุณลักษณะครูภายใต้หัวข้อ ครูที่ช่วยเหลือคุณมากที่สุดเป็นเช่นไร พบว่าลักษณะของครูที่เป็นที่ต้องการของนักเรียน 12 ลำดับแรกได้แก่

1. มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย
2. จิตใจอ่อนโยนและห่วงใยผู้อื่น
3. มีความอดทน
4. มีความสนใจสิ่งรอบตัว
5. มีบุคลิก ทำทางที่น่าพึงพอใจ
6. ยุติธรรม ความเป็นกลาง
7. มีอารมณ์ขัน
8. มีพฤติกรรมที่คงเส้นคงวา
9. ใส่ใจเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา
10. ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย ยืดหยุ่น
11. แสดงความชื่นชมในตัวนักเรียน มองเห็นคุณค่าของนักเรียน

12. มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนสอน

นอกจากนี้แล้ว ยังมีงานวิจัยจากต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของครูที่ดี ดังต่อไปนี้

Mary Poppin⁽⁴³⁾ ศาสตราจารย์ด้านการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย แคลมอนท์ สหรัฐอเมริกา และคณะ ได้ทำการวิจัยถึงบุคลิกภาพของครูผู้มีประสิทธิภาพในการสอนสูง มีความสามารถในการสอนให้นักเรียนเกิดความก้าวหน้าทางการเรียน โดยมีลักษณะทางบุคลิกภาพร่วมกันดังนี้

1. มีความเข้มงวดเพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัยและความเคารพในตัวครู
2. สอนให้นักเรียนเรียนรู้ตลอดเวลา มีไต่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น
3. กระตือรือร้น ในขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน ครูเหล่านี้จะเดินตรวจตราและหยุดเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอยู่ตลอดเวลา
4. พยายามให้นักเรียนให้คิดถึงอนาคตและปฏิบัติตนเป็นคนดี ขยัน ซื่อสัตย์ และอดทน
5. ยอมรับในความเป็นปัจเจกบุคคลและห่วงใยในนักเรียนเสมอ

Carol J. Mills⁽⁴⁴⁾ แห่งมหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ ฮอปกินส์ เมืองบัลติมอร์ มลรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครูผู้มีประสิทธิภาพในการสอนเด็กปัญญาเลิศ พบว่า ครูเหล่านี้จะมีบุคลิกลักษณะ เปิดกว้าง ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และไม่นำเรื่องส่วนตัวมาปะปนกับหน้าที่การงาน

2.7 คุณลักษณะและพฤติกรรมครูปฐมวัยที่พึงประสงค์

เยาวพา เตชะคุปต์⁽⁴⁵⁾ ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพของครูปฐมวัยว่า ครูควรมีบุคลิกภาพดังต่อไปนี้

1. มีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การเดิน การยืน ให้ถูกต้อง การแต่งกายเหมาะสมกับสภาพและวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ
2. วาจาสุภาพ น้ำเสียงอ่อนโยน ใช้คำพูดสุภาพเสมอกับเด็ก จะทำให้เด็กมีวาจาที่ดี ประโยคที่พูดกับเด็ก ควรเป็นประโยคที่สมบูรณ์ชัดเจน
3. ยิ้มแย้ม แจ่มใส น่าคบหาสมาคมด้วย ซึ่งทำให้เด็กรู้สึกมีความอบอุ่น ครูควรจัดการเรียนการสอนให้เป็นกันเองมากที่สุด
4. มีความรักเด็กและปฏิบัติต่อเด็กทุกคนด้วยความรักอย่างแท้จริงและเท่าเทียมกัน

5. อารมณ์ดี ใจเย็น สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย โมโหง่าย ไม่ตกใจหรือตื่นเต้นจนเกินไป มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รับฟังเรื่องราวปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเด็ก และชี้แจงเด็กอย่างมีเหตุผล

6. มีเมตตา กรุณา เพราะปกติเด็กจะมีจิตใจอ่อนโยน ถ้าครูดูแลเด็กด้วยความเมตตา กรุณา เด็กก็จะว่าง่าย เป็นเด็กที่ดี

7. มีความเป็นระเบียบ สะอาด ประหยัด พร้อมทั้งฝึกเด็กให้เคยชิน ด้วยการจัดสภาพห้องเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบ

8. ออดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจและทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนเป็นอย่างมาก

9. มีความขยัน เอาใจใส่ต่อหน้าที่

10. ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน

11. ยุติธรรม ตัดสินใจดี พิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบ วางตนเป็นกลาง มีเหตุผล

12. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก

13. ควรมีความสามารถในการวาดรูป ร้องเพลง ทำงานฝีมือ และเล่นดนตรีได้

14. สุขภาพดี เพราะต้องพูดและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

15. คล่องแคล่วว่องไว กระฉับกระเฉง ติดตามเด็กได้ทัน

เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา⁽⁴⁶⁾ ได้ระบุไว้ว่า ครูปฐมวัยควรมีลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. รักเด็ก ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก มีเมตตากรุณา

2. อารมณ์ดี ใจเย็น ออดทน

3. ขยัน ยุติธรรม ซื่อสัตย์

4. ยิ้มแย้มแจ่มใส ตัดสินใจดี คล่องแคล่วว่องไว

5. หน้าตา รูปร่างและท่าทางดี แต่งกายดี

6. สุขภาพดี แข็งแรง

7. วาจาสุภาพไพเราะ กิริยามารยาทดี

8. ตรงต่อเวลาและหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

9. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ชอบศิลปะ

10. รับฟังคำพูดและคำตอบของเด็ก

11. ให้ความร่วมมือกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก

12. ประเมินผลการปฏิบัติงานตนเอง

2.8 ความสำคัญของบุคลิกภาพครู

นักวิชาการหลายท่านเห็นพ้องต้องกันว่า บุคลิกภาพของครูส่งผลต่อนักเรียนในแง่ต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และการเรียนรู้ ดังนี้

Lee B. Kneipp และคณะ⁽⁴⁷⁾ ได้ทำการวิจัยที่มหาวิทยาลัยนอร์ธเวสเทิร์น มลรัฐอิลลินอย สหรัฐอเมริกา พบว่า บุคลิกภาพของครูมีผลโดยตรงกับนักเรียน อีกทั้งยังมีผลต่อความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนอีกด้วย ครูที่มีบุคลิกในทางบวกและยอมรับผู้อื่น กล่าวคือมีความน่าไว้วางใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล และเป็นห่วงเป็นใย จะสามารถเข้าถึงนักเรียนได้ดีกว่า อีกทั้งยังมีแนวโน้มสูงที่จะจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนได้ดีกว่าครูที่มีแต่เพียงความรู้ในด้านการสอนแต่ขาดบุคลิกภาพด้านบวก

สถิต วงศ์สุวรรณ⁽³³⁾ กล่าวว่า นักเรียนจะชอบอยู่ใกล้ชิดกับครูที่มีบุคลิกภาพที่ดี และเมื่อนักเรียนชื่นชอบในตัวครูแล้ว จะส่งผลให้นักเรียนมีความอดทนและความพยายามที่จะเรียนรู้ในวิชาที่ครูผู้นั้นสอน ในทางตรงข้าม หากนักเรียนไม่ชอบบุคลิกภาพของครู ย่อมส่งผลให้นักเรียนไม่อยากอยู่ใกล้ และขาดความพยายามที่จะเรียนรู้ในวิชานั้นๆ อีกด้วย

ธีรศักดิ์ อัครบรร⁽⁴⁸⁾ กล่าวถึงความสำคัญของบุคลิกภาพของครูไว้ดังนี้

1. ช่วยให้การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และบุคคลอื่นๆ ได้
2. เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป เช่น ความซื่อสัตย์ ความเที่ยงธรรม ลักษณะการเดิน และการพูด เป็นต้น
3. ช่วยให้มีเชื่อมั่นในตนเองในการปรากฏตัวในที่ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและในสังคม
4. ช่วยให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี ครูที่มีบุคลิกภาพดีทั้งทางด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ย่อมเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี
5. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จในอาชีพการทำงาน บุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่น่าไว้วางใจ มั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ

ถวัลย์ มาศจรัส⁽⁴⁹⁾ กล่าวถึง อิทธิพลจากบุคลิกภาพของครูที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านร่างกาย เด็กมักเลียนแบบตามครู เช่นการแต่งกาย เครื่องประดับ ท่าทางการเดิน ซึ่งจะมีเด็กบางคนเอาแบบอย่างจนสามารถเดินได้เหมือน และกลายเป็นบุคลิกภาพประจำตัวไปเลยก็มี
2. ด้านอารมณ์ เด็กนักเรียนจะซึมซับอารมณ์ของครูมาโดยไม่รู้ตัว เช่นหากครูมีอารมณ์แจ่มใส ไม่เคร่งเครียด เด็กก็จะมีนิสัยไม่เคร่งเครียดตามไปด้วย
3. สังคม คือ ครูมีส่วนในการสั่งสอนให้เด็กมีลักษณะนิสัยบางประการ เช่น เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือเห็นแก่ตัว

3. บทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546⁽⁵⁰⁾ กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพเด็ก ต้องส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตนตามธรรมชาติอย่างเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เติบโตตามเป้าหมาย บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของครูผู้สอนสามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน ส่งเสริมให้เด็กทำ หรือหาคำตอบในสิ่งที่เด็กเรียนรู้อย่างมีเหตุผล กระตุ้นให้เด็กร่วมคิดแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ควรจัดสภาพแวดล้อม สร้างบรรยากาศในการเรียนที่เหมาะสมในการเสริมสร้างให้เด็กทำกิจกรรมได้ตามศักยภาพและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
2. บทบาทในฐานะผู้ดูแล คือ ครูต้องสังเกตและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภาคภูมิใจ และกล้าแสดงออก ฝึกให้เด็กเรียนรู้หน้าที่ ความมีวินัย มีนิสัยที่ดี ครูต้องสามารถจำแนกพฤติกรรมเด็กและเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล ครูต้องสามารถประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชนได้
3. บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน คือ ครูต้องสามารถนำนวัตกรรมเทคโนโลยีการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคม ชุมชน และท้องถิ่น สามารถจัดทำวิจัยในห้องเรียนเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลคนแห่งการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์และทันสมัยทันเหตุการณ์

4. บทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร คือ ครูต้องทำหน้าที่วางแผนกำหนดหลักสูตร จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยให้เด็กมีอิสระในการเรียนทั้งทางกายและทางใจ เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ต้องมีการประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

เป้าหมายของการศึกษาปฐมวัย⁽⁵¹⁾

1. ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2. วางพื้นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยให้แก่เด็ก โดยเน้นการเห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. พัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครบตามพัฒนาการทุกด้าน ดังนี้

- พัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รักษาความสะอาด มีการเจริญเติบโตที่เหมาะสมตามวัย

- พัฒนาด้านสติปัญญา คือ ใฝ่รู้ สื่อสารความคิดของตนได้ มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาต่างๆ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลตามวัยได้

- พัฒนาการด้านคุณธรรม คือ เว้นชู้ ทำดี มีวินัย กตัญญู เมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันและมีจิตใจผ่องใส

- พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ คือ ร่าเริง แจ่มใส เชื้อมั่นในตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีมารยาทแบบไทย

- พัฒนาการด้านสังคม คือ ปฏิบัติตนเหมาะสมตามบทบาทและหน้าที่ ช่วยเหลือตนเองได้ มีความรับผิดชอบ เป็นมิตรกับผู้อื่น

นิตยา ประพตติกิจ⁽⁵²⁾ กล่าวว่า งานสอนเป็นงานที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบต่ออย่างยิ่งและงานสอนในโรงเรียนอนุบาล ยิ่งมีความสำคัญกว่านั้น ครูปฐมวัยจะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนครูด้วยกัน ต่อผู้ปกครอง และต่อตัวเด็ก ติดต่อกับผู้ปกครองเด็กอย่างสม่ำเสมอและมีอัธยาศัย ศึกษาและพัฒนาทักษะให้เป็นที่ยอมรับ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ครูจะต้องตัดสินใจโดยตรวจสอบความเป็นจริงเสียก่อน

Taylor (1985, อ้างถึงในนิตยา ประพตติกิจ)⁽⁵²⁾ กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครูปฐมวัย

1. รับผิดชอบต่อตนเอง

- 1.1 พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า รักที่จะค้นคว้า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 1.2 รักษาสุขภาพกายและจิตให้ดีอยู่เสมอ
 - 1.3 กระตือรือร้น มีใจรักการอนุบาลและมีความอดทน
 - 1.4 เข้าใจตนเอง และรู้จักประเมินค่าตนเอง
2. รับผิดชอบต่อเด็ก
 - 2.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก
 - 2.2 สร้างประสบการณ์ที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของเด็ก
 - 2.3 สนุกที่จะอยู่กับเด็กๆ
 - 2.4 ยอมรับและเคารพความเป็นเอกลักษณ์บุคคลและส่งเสริมให้เด็กพึ่งตัวเองและควบคุมตัวเองได้
 - 2.5 ช่วยสร้างให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (Good Self-image)
 - 2.6 ช่วย让孩子พัฒนาถึงขีดสุดของความสามารถของเขา
 3. การรับผิดชอบต่อพ่อแม่ของเด็ก
 - 3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อพ่อแม่ของเด็ก ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของพ่อแม่เด็ก
 - 3.2 เป็นที่ปรึกษาที่ดีและช่วยวางแผนในการพัฒนาในตัวเด็ก
 - 3.3 ครูเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน
 4. การรับผิดชอบต่อเพื่อนครูด้วยกัน
 - 4.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนครูด้วยกัน
 - 4.2 สนับสนุน และยอมรับความเห็นของเพื่อนครู
 - 4.3 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้กับเพื่อนครู
 - 4.4 ส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของเพื่อน

บทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยที่กล่าวไว้ในเอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษามีดังนี้⁽⁴⁶⁾

1. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ในด้านการแต่งกาย กิริยาท่าทาง การใช้ภาษา คำพูด ความเป็นระเบียบ ความสะอาด และความยุติธรรม
2. เสริมสร้างบุคลิกภาพและการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้อยากเห็น ชื่นชมในผลงานของเด็ก ตั้งใจฟังเวลาเด็กถาม เคารพในความคิดของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอย่างอิสระ

3. ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน โดยฝึกให้เด็กเล่นเป็นกลุ่ม มีกฎกติกา รู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฝึกให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และรู้จักการให้อภัย

4. ส่งเสริมพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือและสายตา ซึ่งเป็นการช่วยสร้างความพร้อมในการอ่านและเขียน เช่น ให้เด็กปั้นดินเหนียว ดินน้ำมัน ฉีกกระดาษ ตัดปะ วาดรูประบายสี เป็นต้น

5. ส่งเสริมพัฒนาการในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น ฝึกให้เด็กนั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดดให้ถูกต้อง ปีนป่าย ลอด คลาน เลื่อนไถล เตะลูกบอล รับลูกบอล หรือทำท่าทางประกอบเพลงเข้าจังหวะ เป็นต้น

6. ส่งเสริมความเข้าใจภาษา เช่น การเล่านิทาน การสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ รอบๆตัว เป็นต้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรชัย หงส์ดี⁽⁵³⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายลุ่มน้ำพระปรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 97 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายลุ่มน้ำพระปรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปกติ 2.ความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนจำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศหญิงมีความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าครูเพศชาย 3.ความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4. ความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์สอน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์สอนมากจะมีความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย

วชิระ ชาวหา⁽⁵⁴⁾ ได้ทำการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำนวน 189 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความดี ด้านความเก่ง และด้านความสุข จำนวน 52 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 มีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมทั้งสามด้านได้แก่

ด้านความดี ด้านความเก่ง และด้านความสุขอยู่ในระดับมาก 2. ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่าครูผู้สอนที่มีความฉลาดทางอารมณ์มากทุกด้านเรียงจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 3. ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ปฏิบัติการสอนโดยรวมครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างกัน มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดุษฎีวรรณ แก้วกิตติคุณ⁽⁵⁵⁾ ได้ศึกษาวิจัย ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 12 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 10 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ 8 คน หัวหน้ากลุ่มกิจกรรม 1 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารตามแนวคิดของโกลแมน (Goleman) ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การมีทักษะทางสังคม ส่วนการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามเพศ สถานภาพและระดับการศึกษา พบว่า เพศชายแลเพศหญิง สถานภาพโสดและสมรส มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ขวัญใจ เพิ่มศรี⁽⁵⁶⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ความสามารถในวิชาชีพของครูที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถในวิชาชีพครู โดยมีตัวแปรเป็นประสพการณ์สอนและความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างคือครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี จำนวน 349 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูที่มีประสพการณ์สอนต่างกัน มีการรับรู้ความสามารถในวิชาชีพครูระดับสูงใกล้เคียงกัน ครูที่มีความฉลาดทางอารมณ์ระดับสูง มีการรับรู้ความสามารถในวิชาชีพครูสูงกว่า ครูที่มีความฉลาดทางอารมณ์ระดับปานกลาง และระดับต่ำ โดยมีแนวโน้มว่าการรับรู้ความสามารถในวิชาชีพเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับระดับความฉลาดทางอารมณ์

สมัย ศิริทองถาวร และคณะ⁽⁵⁷⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบเชาวน์ปัญญา และความสามารถทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โครงการประเมินผลโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย ปี 2551 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเปรียบเทียบความสามารถทางเชาวน์ปัญญา(ไอคิว) และความฉลาดทางอารมณ์(อีคิว) ของเด็กปฐมวัย ระหว่างปี 2550 และปี 2551 ในพื้นที่โครงการประเมินผลโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างในการประเมิน ไอคิว 338 คน และอีคิว 281 คน ประเมินความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเด็ก 2-15 ปี และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี สำหรับครู ของกรมสุขภาพจิต ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยไอคิวเท่ากับ 106.17 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยอีคิวเท่ากับ 50.89 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ควรส่งเสริมรักษาให้คงไว้ จากการเปรียบเทียบไอคิวและอีคิวของเด็ก ระหว่างปี 2550 และปี 2551 พบว่าไอคิวของเด็กในปี 2551 น้อยกว่าปี 2550 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนอีคิวของเด็กในปี 2551 และปี 2550 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบไอคิวและอีคิวของเด็กปี 2550 และปี 2551 จำแนกตามระดับไอคิวและอีคิว พบว่า ไอคิวของเด็กในกลุ่มคาบเส้นถึงปัญญาอ่อนและกลุ่มปานกลางมีค่าเฉลี่ยไอคิวสูงขึ้นในปี 2551 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และไอคิวของเด็กในกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยไอคิวสูงขึ้นในปี 2551 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนอีคิวของเด็กกลุ่มจำเป็นต้องพัฒนา และกลุ่มควรได้รับการพัฒนามีค่าเฉลี่ยอีคิวสูงขึ้นในปี 2551 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และเมื่อเปรียบเทียบอีคิวระหว่างกลุ่มเด็กที่มีระดับไอคิวแตกต่างกัน พบว่าอีคิวในองค์ประกอบกระตือรือร้น และกล้าพูด กล้าบอก ระหว่างเด็กที่มีไอคิวต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ชูพงษ์ สังข์ผลพันธ์⁽⁵⁸⁾ ได้ทำการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของในเด็กวัยเรียน จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง จำนวน 366 คน โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับเด็กวัยเรียนอายุ 6-11 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม อยู่ในระดับที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด ส่วนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับควรส่งเสริมและรักษา ตามองค์ประกอบ 3 ด้านคือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขตามลำดับ

John A. Kaufhold และ Lori R Johnson⁽⁵⁹⁾ ได้ทำการศึกษาวិเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นได้ของครูระดับประถมศึกษา จุดประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดทางอารมณ์และปัญหาของครูระดับประถมศึกษาที่เกิดขึ้นได้ โดยศึกษากับครูประถมที่มีความแตกต่างกันในประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูที่จบระดับการศึกษาปริญญาโทเห็นว่าตนเองมีความนับถือเคารพตนเอง

ทักษะการจัดการความเครียด และการจัดการอารมณ์โกรธสูงกว่า ในขณะที่ครูจบปริญญาตรีเห็นว่าตนเองมีทักษะที่ยืนยันในความคิดของตนเองที่สูงกว่า

Maria Platsidou⁽⁶⁰⁾ ได้ทำการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะความเหน็ดเหนื่อย และความพึงพอใจในหน้าที่การงานของครูระดับประถมศึกษาจากประเทศกรีซ โดยใช้แบบทดสอบ EIS ของ Schutte และคณะ พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อภาวะความเหน็ดเหนื่อย และความพึงพอใจในหน้าที่การงาน พบว่าครูที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมีแนวโน้มที่จะพึงพอใจในหน้าที่การงานมากกว่า และมีภาวะความเหน็ดเหนื่อยน้อยกว่า

Annamaria Di Fabio และ Letizia Palazzeschi⁽⁶¹⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความฉลาดทางอารมณ์และควมมีประสิทธิภาพในตนเองของครูระดับมัธยมปลายชาวอิตาลี โดยมีการวัดดูประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และควมมีประสิทธิภาพในตนเองในแง่ของการทำงานของครูมัธยมชาวอิตาลี จำนวน 169 คน โดยใช้แบบสอบถามของ Bar-on ฉบับภาษาอิตาลี งานวิจัยพบว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความฉลาดทางอารมณ์ ครูที่มีอายุน้อยกว่าจะมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่า ซึ่งทำให้ครูเหล่านี้สามารถจัดการความเครียดและปัญหาในห้องเรียนได้ดีกว่า เมื่อพิจารณาเพศของผู้เข้ารับการวิจัยพบว่า ครูเพศชายได้คะแนนสูงในด้านการเข้าใจตนเอง ความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง ส่วนครูเพศหญิงได้คะแนนสูงในด้านควมมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นผู้ฟังที่ดีที่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น การมีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูง ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดห้องเรียน กระตุ้นความสนใจของนักเรียน และเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมได้

Marc A. Brackett และคณะ⁽²⁴⁾ ได้ทำการศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ความเหน็ดเหนื่อย และความพึงพอใจในหน้าที่การงานของครูระดับมัธยมศึกษาชาวอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน และภาวะความเหน็ดเหนื่อยจากงานของครูระดับมัธยมศึกษา โดยใช้แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของ Mayer Salovey และCaruso (Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT)) พบว่าความสามารถในการควบคุมอารมณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในหน้าที่การงาน

Fateme Moafian และ Afsaneh Ghanizadeh⁽²⁶⁾ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศชาวอิหร่าน กับความมีประสิทธิภาพในการทำงานในสถาบันภาษา โดยทำการทดสอบกับครูสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ จำนวน 89 คน จากสถาบันภาษาในเมืองแมชฮาด ซึ่งเป็นเมืองทางตะวันออกเฉียงเหนือของอิหร่าน ซึ่งครูทั้งหมดจะทำแบบทดสอบ Teachers' Sense of Efficacy Scale และแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และความมีประสิทธิภาพในการทำงาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย ที่มีอิทธิพลสูงสุดในการทำนายความมีประสิทธิภาพในการทำงานของครูได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการแก้ไขปัญหา

Fateme Moafian และ Afsaneh Ghanizadeh⁽⁶²⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ของครูสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศต่อความสำเร็จในการสอนโดยให้ความสำคัญต่อผลกระทบต่อประสบการณ์สอนที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 89 คน จากสถาบันภาษาในเมืองแมชฮาด ประเทศอิหร่าน ครูได้ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของ Bar-on ในขณะเดียวกัน นักเรียนที่ครูเหล่านี้สอนได้ทำแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูสอนภาษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการประเมินการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของครูผู้สอนกับความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์สอนและอายุของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

Madeline Justice และ Sue Espinoza⁽⁶³⁾ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของครูที่เพิ่งเข้าสู่วิชาชีพ โดยจากสถิติของกรมแรงงานในปี 2008 พบว่า มลรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา รับสมัครครูใหม่ถึง 82,000 คน และครูส่วนใหญ่จะลาออกภายใน 5 ปีแรกของการทำงาน จึงมีการจัดโครงการเตรียมความพร้อมครู โดยครูใหม่จำนวน 160 คน ได้รับการประเมินโดยใช้ขั้นตอนการประเมินทักษะทางอารมณ์ ผลการประเมินพบว่า ครูใหม่เหล่านี้ต้องฝึกฝนทักษะต่างๆ เช่น การยืนยันในความคิดตน การปลอบประโลม ความเห็นอกเห็นใจ การตัดสินใจ การบริหารเวลา การตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง การจัดการความเครียด และการเคารพนับถือ เพื่อการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูควรได้รับการฝึกฝน พัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อทำงานในวิชาชีพครูให้ได้นานขึ้น โดยงานวิจัยนี้พบว่า ทักษะทางอารมณ์มีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพครูใน 5 ด้านด้วยกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารภายใต้ความกดดันและ

ความเครียด ความเป็นผู้นำ การจัดการตนเองทั้งเรื่องชีวิตและการทำงาน และการตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง

Nick Morrison⁽⁶⁴⁾ ได้ศึกษาวิจัยทัศนคติของครูจากสหราชอาณาจักรที่มีต่อการจัดการอารมณ์ทั้งของตนเองและของนักเรียนในการปกครอง งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าร้อยละ 75 ของครูเห็นความสำคัญของการจัดการอารมณ์ และต้องการให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในวิชาชีพ (Professional Development) ครูเหล่านี้เห็นว่าการจัดการอารมณ์มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการในห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครู-ศิษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน และหน้าที่การทำงาน

Nina Oginska.Bulik⁽²⁷⁾ ได้ทำการศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ในที่ทำงานและผลกระทบต่อความเครียดในวิชาชีพ และสุขภาพกายของพนักงานบริการสังคม โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ และระดับความเครียดจากหน้าที่การงาน รวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงานในหน่วยงานบริการสังคม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน ซึ่งมาจากหลายสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล ครู และผู้จัดการ อายุเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมงานวิจัยคือ 38.4 ปี และมีอายุการทำงานเฉลี่ย 8.3 ปี การวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการทั้งหมด 3 วิธี คือ แบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ที่ได้รับการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทชาวโปแลนด์ แบบสอบถามประเมินการทำงาน และแบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาพ (GHQ-28) ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความเครียดที่ได้รับจากการทำงาน อีกทั้งยังมีส่วนช่วยป้องกันสุขภาพของพนักงานอีกด้วย ซึ่งสรุปได้ว่าความสามารถในการจัดการอารมณ์ในที่ทำงานช่วยให้พนักงานสามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดจากหน้าที่การงานได้ดี

Mathew Todres และคณะ⁽⁶⁵⁾ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาแพทย์ โดยมีสมมติฐานที่ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีผลเกี่ยวกับบุคลิกภาพลักษณะและความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาแพทย์ โดยมีปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องคือ อายุ เพศ และระยะเวลาที่ศึกษาในวิทยาลัยแพทย์แห่งลอนดอน วิธีการศึกษาวิจัยคือให้นักศึกษาแพทย์ทำแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ของเมเยอร์ ซัลโลเวย์ คารูโซ (The Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT)) เพื่อจัดระดับการรับรู้ การใช้ ความเข้าใจ และการจัดการอารมณ์ จากการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน เพศหญิงทำคะแนนค่าความฉลาดทางอารมณ์ได้ดีกว่า ผู้ที่มี

อายุมากกว่าทำคะแนนค่าความฉลาดทางอารมณ์ได้ดีกว่า และนักศึกษาชั้นปีท้ายๆ มีแนวโน้มที่จะจัดการอารมณ์ได้ดีกว่า

Vasiliki Orgeta⁽⁶⁶⁾ ได้ทำการศึกษาเรื่องความแตกต่างของอายุที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีอายุน้อยและผู้ที่มีอายุมากกว่าในแง่ของการจัดการกับอารมณ์เมื่อวัยเป็นปัจจัย โดยใช้วัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำนวน 40 คน และวัยผู้ใหญ่จำนวน 40 คน ทำการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบอุปสรรคในการควบคุมอารมณ์ (Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS)) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดีกว่าเมื่อมีอารมณ์หุนหันพลันแล่น รวมถึงเมื่ออยู่ในอารมณ์เศร้าซึม ผู้ใหญ่จะรู้วิธีจัดการกับอารมณ์นั้นได้ดีกว่า อีกทั้งพบว่าผู้ใหญ่ยังมีพฤติกรรมแห่งความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมายมากกว่า เช่น เสียสมาธิช้ากว่า จัดการปัญหาได้ดีกว่าเมื่อมีอารมณ์ทางลบ

Lee B. Kneipp และคณะ⁽⁴⁷⁾ ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของบุคลิกภาพของครูที่มีต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ที่มหาวิทยาลัยนอร์ธเวสต์เทิร์น มลรัฐหูลูเซียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ครูระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 63 คน เพื่อทำแบบทดสอบ คุณลักษณะหลักห้าประการ (The Big Five Personality Test) และดูจากผลประเมินที่ครูได้รับจากนักเรียนที่ตนเคยสอนในเวลาสองปีที่ผ่านมา พบว่าบุคลิกภาพของครูมีผลต่อการรับรู้และการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน อีกทั้งยังพบว่า ครูที่มีบุคลิกภาพในทางบวก กล่าวคือ มีความน่าเชื่อถือ ช่วยเหลือเกื้อกูล และเป็นห่วงเป็นใยต่อลูกศิษย์จะสามารถเข้าถึงลูกศิษย์ได้ดีกว่า และสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนได้มากกว่าครูที่มีเพียงความรู้ทางด้านการสอนแต่ขาดบุคลิกภาพทางบวก

Mary Poppin และคณะ⁽⁴²⁾ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของครูผู้มีประสิทธิภาพทางการสอนสูงเพื่อดูว่าครูเหล่านี้มีคุณลักษณะเช่นไร โดยเลือกครูผู้มีประสิทธิภาพจำนวน 31 คน เป็นหญิง 24 คน ชาย 7 คน จากโรงเรียนในเมืองคาลิฟ ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา จากการวิจัยพบว่าครูเหล่านี้มีบุคลิกลักษณะในการสอนดังนี้ 1. มีความเข้มงวดเพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัยและความเคารพในตัวครู 2. สอนให้นักเรียนเรียนรู้ตลอดเวลา มิใช่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น 3. กระตือรือร้นในขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน ครูเหล่านี้จะเดินตรวจตราและหยุดเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอยู่ตลอดเวลา 4. พยายามสอนนักเรียนให้คิดถึงอนาคตและปฏิบัติตนเป็นคนดี ขยัน ซื่อสัตย์ และอดทน 5. ยอมรับในความเป็นปัจเจกบุคคลและห่วงใยในนักเรียนเสมอ

Carol J Mills⁽⁴⁴⁾ แห่งมหาวิทยาลัยจอห์นส์ ฮอปกินส์ เมืองบัลติมอร์ มลรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครูผู้มีประสิทธิภาพกับการสอนเด็กปัญญาเลิศ โดยใช้ครูจำนวน 63 คน ครูทำแบบสอบถามภูมิหลังของครูและแบบทดสอบบุคลิกภาพ The Myers Briggs Type Inventory (MBTI) พบว่าครูส่วนใหญ่พบการศึกษาในระดับสูงทางด้านวิชาเนื้อหา และไม่ได้จบการศึกษาทางด้านการสอนเด็กปัญญาเลิศโดยตรง งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูผู้มีประสิทธิภาพในการสอนเด็กปัญญาเลิศเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะ เปิดกว้าง ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และไม่นำเรื่องส่วนตัวเข้ามาปะปนกับหน้าที่การงาน

Irene Steels Tuddeo (อ้างถึงใน Claude Mayberry)⁽⁴²⁾ ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นจากเด็กชาวอเมริกันอายุ 9-14 ปี ทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าครูลักษณะใดที่พวกเขาคิดว่าช่วยพวกเขาได้มากที่สุด พบว่าคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์สำหรับเด็กคือ 1. มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย 2. จิตใจอ่อนโยนและห่วงใยผู้อื่น 3. มีความอดทน 4. มีความสนใจสิ่งรอบตัว 5. มีบุคลิกท่าทางที่น่าพึงพอใจ 6. ยุติธรรม มีความเป็นกลาง 7. มีอารมณ์ขัน 8. มีพฤติกรรมที่คงเส้นคงวา 9. ใส่ใจเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา 10. ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย ยืดหยุ่น 11. แสดงความชื่นชมในตัวนักเรียน เห็นคุณค่าของนักเรียน 12. มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนสอน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ประชากร

ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ ครูปฐมวัย จังหวัดอ่างทอง

ประชากรตัวอย่าง (Sample Population) คือ ครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ปี 2553 สอนระดับชั้นอนุบาล 1-3 มีประสบการณ์สอน 1 ปีขึ้นไป และยินยอมในการทำวิจัย

ขนาดตัวอย่าง (Sample size) คำนวณโดยการใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Studies) สูตร Yamanae⁽⁶⁷⁾ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

e คือ ความคาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{216}{1 + 216(0.05)^2}$$
$$= 140.259$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้คือ 141 คน แต่จะเก็บกลุ่มตัวอย่างทุกรายที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ จำนวน 216 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามทั้งหมด 3 ตอน โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านการทำงาน
จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสจำนวนบุตร รายได้ของตนเอง ความเพียงพอของรายได้ ภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ จำนวนสมาชิกในบ้าน ลักษณะของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวท่าน โรคประจำตัวหรือปัญหาทางกาย หลักสูตรการศึกษาที่สำเร็จ ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน ประสบการณ์สอนเด็กปฐมวัย ประสบการณ์สอนระดับชั้นอื่น ระดับชั้นที่สอนในปัจจุบัน จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย (ชั่วโมง/สัปดาห์)

ตอนที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์⁽¹⁶⁾ ใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์แบบ Alpha (α) ด้านดี เก่ง สุข และภาพรวมมีค่า .75, .75, .81 และ .85 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์แบบแบ่งครึ่ง (Split-half) โดยการคำนวณจากข้อคู่และข้อคี่ ด้านดี เก่ง สุข และภาพรวมมีค่า .83, .86, .71 และ .84 ตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 52 ข้อ จำแนกออกเป็นความฉลาดทางอารมณ์ 3 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านดี** หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีข้อคำถาม 18 ข้อ (ข้อ1-18) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1 ควบคุมตนเอง	ข้อ 1-6
1.2 เห็นใจผู้อื่น	ข้อ 7-12
1.3 รับผิดชอบต่อ	ข้อ 13-18

2. **ด้านเก่ง** หมายถึง ความสามารถในการรู้สึกตนเอง มีแรงจูงใจสามารถ ตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีข้อคำถาม 18 ข้อ (ข้อ 19-36) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.1 แรงจูงใจ	ข้อ 19-24
2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	ข้อ 25-30
2.3 สัมพันธภาพกับผู้อื่น	ข้อ 31-36

3. **ด้านสุข** หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ซึ่งมีข้อคำถาม 16 ข้อ (ข้อ 37-52) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.1 ภูมิใจในตนเอง	ข้อ 37-40
3.2 พึงพอใจในชีวิต	ข้อ 41-46
3.3 สุขสงบทางใจ	ข้อ 47-52

ในแต่ละข้อมีข้อคำถามให้เลือก 4 คำตอบ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ก่อนข้างจริง จริงมาก โดยให้ผู้ตอบเครื่องหมาย / ในช่องที่คิดว่าตรงกับตนเองมากที่สุด

การให้คะแนน จะแบ่งข้อความออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ข้อ 1, 4, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 25, 28, 31, 32, 34, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50 ในแต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ตอบไม่จริง	ให้ 1 คะแนน
ตอบจริงบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ตอบก่อนข้างจริง	ให้ 3 คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้ 4 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ข้อ 2, 3, 5, 8, 9, 11, 13, 16, 18, 19, 21, 24, 26, 27, 29, 30, 33, 35, 37, 40, 45, 47, 51, 52

ตอบไม่จริง	ให้ 4 คะแนน
ตอบจริงบางครั้ง	ให้ 3 คะแนน
ตอบก่อนข้างจริง	ให้ 2 คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้ 1 คะแนน

การแปรผลของความฉลาดทางอารมณ์ จะพิจารณาจากคะแนนรวมที่ผู้ตอบทำได้แล้ว นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของความฉลาดทางอารมณ์ที่กำหนดไว้ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระดับ

เดียวกัน ทั้งความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม ความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี เก่ง สุข และด้าน
องค์ประกอบย่อย ซึ่งถ้าได้ผลการประเมินที่อยู่ในช่วงคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ก็ไม่ได้
หมายความว่า จะมีความผิดปกติในด้านนั้นๆ เพราะด้านต่างๆ เหล่านี้สามารถที่จะพัฒนาและ
เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นคะแนนที่ต่ำกว่าระดับเกณฑ์ปกติจึงเป็นเพียงข้อเตือนใจในการ
พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในด้านนั้นๆ ให้มากขึ้นเท่านั้น

เกณฑ์ของความฉลาดทางอารมณ์ (18-25 ปี)

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
คะแนน EQ รวม	<138	138-170	>170
ด้านดี	<48	48-58	>58
ควบคุมตนเองได้	<14	14 – 18	>18
เห็นใจผู้อื่น	<16	16 – 20	>20
รับมือชอบ	<17	17 – 23	>23
ด้านเก่ง	<45	45-59	>59
มีแรงจูงใจ	<15	15 – 21	>21
ตัดสินใจและแก้ปัญหา	<14	14 – 20	>20
สัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	<15	15 – 21	>21
ด้านสุข	<42	42-56	>56
ภูมิใจในตนเอง	<9	9 – 13	>13
พอใจชีวิต	<16	16 – 22	>22
สุขสงบทางใจ	<15	15 – 21	>21

เกณฑ์ของความฉลาดทางอารมณ์ (26-60 ปี)

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
คะแนน EQ รวม	<143	143-177	>177
ด้านดี	<49	49-59	>59
ควบคุมตนเองได้	<14	14 – 18	>18
เห็นใจผู้อื่น	<15	15 – 21	>21
รับมือชอบ	<17	17 – 23	>23

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
ด้านเก่ง	<48	48-62	>62
มีแรงจูงใจ	<18	18 – 24	>24
ตัดสินใจและแก้ปัญหา	<15	15 – 21	>21
สัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	<15	15 – 21	>21
ด้านสุข	<44	44-58	>58
ภูมิใจในตนเอง	<10	10 – 14	>14
พอใจชีวิต	<16	16 – 22	>22
สุขสงบทางใจ	<16	16 – 22	>22

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ (MPI) เป็นแบบทดสอบมาตรฐานสร้างโดย H.J. Eysenck แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดย อาจารย์สมทรง สุวรรณเลิศ และคณะ ซึ่งประจักษ์ ประจักษ์จิตต์⁽⁶⁸⁾ หาความเที่ยงด้วยวิธี Test-retest กับกลุ่มนักเรียนนายเรืออากาศ จำนวน 59 นาย ได้ค่าความเที่ยงของ Scale-E เท่ากับ 0.91 Scale-N เท่ากับ 0.90 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ เป็น Self rating scale ได้ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 48 ข้อ ประเมินบุคลิกภาพ 2 มิติ ดังนี้

1. มิติบุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale-E) ได้แก่ พฤติกรรมแบบแสดงออก (Extraversion) และแบบเก็บตัว (Introversion) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ได้แก่ข้อ 1, 4, 5, 8, 9, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46 และ 48
2. มิติบุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale-N) ได้แก่ แบบหวั่นไหวทางสภาวะอารมณ์ (Neuroticism) และแบบมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 24 ข้อ ได้แก่ข้อ 2, 3, 6, 7, 10, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 45 และ 47

การตอบคำถามแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ และมีคะแนน ตั้งแต่ 0-2 คะแนน ในแต่ละข้อคำถามแต่ละ Scale จะมีค่าตั้งแต่ 0-48 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ข้อคำถามเชิงบวก ได้แก่ 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,15,17,19,20, 21,23,25,26,27,28,29,31,32,33,34,35,37,38,39,41,42,43,44,45,46,47 และ 48

ให้คะแนน	ใช่	2	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	1	คะแนน
	ไม่ใช่	0	คะแนน

กลุ่มที่ 2 คำถามเชิงลบได้แก่ 14,16,18,22,24,30,36 และ 40

ให้คะแนน	ใช่	0	คะแนน
	ไม่แน่ใจ	1	คะแนน
	ไม่ใช่	2	คะแนน

เกณฑ์การประเมินบุคลิกภาพ คือ การรวมคะแนนบุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale E) และ บุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale N) ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ จากนั้นหาค่าเฉลี่ย (mean) แต่ละ Scale แล้วนำค่าที่ได้เป็นจุดตัดคะแนน ซึ่งประเมินบุคลิกภาพ 4 ด้าน ดังนี้

1. บุคลิกภาพชอบเก็บตัว (Introversion) คือ บุคลิกภาพที่มีค่าเฉลี่ยใน Scale-E ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้
2. บุคลิกภาพแสดงออก (Extraversion) คือ บุคลิกภาพที่มีค่าเฉลี่ยใน Scale-E มากกว่าหรือเท่ากับกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้
3. บุคลิกภาพแบบอ่อนไหวทางอารมณ์ (Neuroticism) คือ บุคลิกภาพที่มีค่าเฉลี่ยใน Scale-N มากกว่าหรือเท่ากับกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้
4. บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) คือ บุคลิกภาพที่มีคะแนนใน Scale-N ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทองสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2553 โดยผู้วิจัยได้แนะนำตัว พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งชี้แจงถึงส่วนประกอบของแบบสอบถาม จำนวนข้อคำถาม และการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ โดยที่แบบสอบถามให้ตอบ 2 วัน ซึ่งผู้วิจัยจะมารับคืนด้วยตัวเองอีกครั้งหนึ่ง

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน หากแบบสอบถามไม่สมบูรณ์หรือครบถ้วน ผู้วิจัยจะสอบถามเพิ่มเติมทันที แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package For The Social Science / Computer) ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Pack for Social Science) โดยวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านการทำงาน ความฉลาดทางอารมณ์ และบุคลิกภาพของครูปฐมวัย โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยการใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (chi-square), unpaired t-test และ one-way ANOVA
3. ศึกษาความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ ครูปฐมวัย โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และหาปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบลอจิสติก (multiple logistic regression) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านการทำงาน และข้อมูลด้านบุคลิกภาพ ของครูปฐมวัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย โดยการใช้สถิติไคสแควร์ (chi-square)

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครูปฐมวัย โดยใช้ unpaired t-test, one-way ANOVA

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครูปฐมวัย โดยใช้สถิติ Pearson's product moment correlation coefficient

ส่วนที่ 6 วิเคราะห์ปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบลอจิสติก (multiple logistic regression)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านการทำงาน และบุคลิกภาพ

ตารางที่ 1.1 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคล ของครูปฐมวัย

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(n=216)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	7	3.2
หญิง	209	96.8
2. อายุ (ปี)		
≤30	19	8.8
31-40	29	13.4
41-50	37	17.1
≥ 51	131	60.7
Mean ± S.D. = 48.18 ± 9.64 ; Min = 23 ; Max = 64		
3. ศาสนา		
พุทธ	213	98.6
อิสลาม	2	0.9
คริสต์	1	0.5
4.ระดับการศึกษา		
มัธยมปลาย/ปวช หรือต่ำกว่า	3	1.4
ปวส/อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	8	3.7
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	196	90.7
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	9	4.2

ตารางที่ 1.1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคลของครูปฐมวัย

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(n=216)	ร้อยละ
5.สถานภาพ		
โสด	27	12.5
สมรส	159	73.6
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	14	6.5
หม้าย	16	7.4
6.บุตร		
ไม่มี	47	21.8
มี	169	78.2
7.รายได้ (บาท)		
≤20,000	50	23.1
20,001-40,000	132	61.1
≥ 40,001	34	15.7
Mean ± SD = 30,175.25 ± 13,197.14		
Median = 33,540		
Min = 3,000 ; Max = 70,000		
8.ความเพียงพอของรายได้		
เพียงพอ เหลือเก็บ	72	33.3
เพียงพอ ไม่เหลือเก็บ	87	40.3
ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้	12	5.6
ไม่เพียงพอ มีหนี้สิน	45	20.8
9.ภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ		
มี	198	91.7
ไม่มี	18	8.3

ตารางที่ 1.1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละ ข้อมูลส่วนบุคคลของครูปฐมวัย

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(n=216)	ร้อยละ
10.จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่รวมกัน (คน)		
≤ 3	68	31.5
4-6	125	57.9
≥ 7	23	10.6
Mean \pm S.D. = 4.39 \pm 1.62 ; Min = 1 ; Max = 10		
11.ลักษณะครอบครัว		
อยู่คนเดียว	5	2.3
ครอบครัวเดี่ยว	132	61.1
ครอบครัวขยาย	79	36.6
12.ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว		
รักใคร่กลมเกลียวกันดี	201	93.0
ต่างคนต่างอยู่	14	6.5
ทะเลาะกันบ่อย	1	0.5
13.โรคประจำตัว		
ไม่มี (n=216)	134	62.0
มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=82)		
- ความดันโลหิตสูง	26	31.7
- ไขมันในเส้นเลือดสูง	16	19.5
- ภูมิแพ้	14	17.1
- เบาหวาน	12	14.6
- ระบบหลอดเลือดและหัวใจ	5	6.1
- ไมเกรน	4	4.9
- กระดูกและข้อ	4	4.9
- นอนไม่หลับ	3	3.7
- ไทรอยด์	2	2.4
- เครียด	2	2.4
- อื่นๆ (ตับอักเสบ, มะเร็งเต้านม ฯลฯ)	7	8.5

จากตารางที่ 1.1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ศึกษาจำนวน 216 คน พบว่ามีอายุเฉลี่ย 48.18 ± 9.64 ปี เกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.8 นับถือศาสนา พุทธสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 98.6 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 90.7 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 73.6 และมีบุตรแล้วร้อยละ 78.2 รายได้เฉลี่ย $30,175.25 \pm 13,197.14$ บาท และมีความเพียงพอของรายได้ ส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ จำนวนสมาชิกในบ้านที่อาศัยอยู่รวมกันเฉลี่ย 4.39 ± 1.62 คน เกินครึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เกือบทั้งหมดรักใคร่กลมเกลียวกันดี พบคนไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็น ร้อยละ 62.0

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1.2 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลด้านการทำงานของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน(n=216)	ร้อยละ
1. สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปฐมวัย		
ไม่ใช่	173	80.1
ใช่	43	19.9
2. ประสบการณ์ในการสอนปฐมวัย (ปี)		
1-5	69	31.9
6-10	45	20.8
11-15	35	16.2
≥16	67	31.1
Mean ± S.D. = 12.37± 9.12 ; Min = 1 ; Max = 39		
3. ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน		
ครูจ้างสอน	24	11.1
ครูอัตราจ้าง	16	7.4
พนักงานราชการ	5	2.3
ข้าราชการครู	171	79.2
4. ประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นอื่น		
ไม่เคย	45	20.8
เคย	171	79.2
5. ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับปฐมวัย		
ไม่ใช่	26	12.0
ใช่	190	88.0

ตารางที่ 1.2 (ต่อ) จำนวนและร้อยละ ข้อมูลด้านการทำงานของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน(n=216)	ร้อยละ
6. จำนวนเด็กระดับปฐมวัยที่สอน (คน)		
1-15	48	22.2
15-25	113	52.3
≥26	55	25.5
Mean ± S.D. = 21.05 ± 8.56 ; Min = 6 ; Max = 44		
7. เวลาที่สอนเด็กปฐมวัย(ชั่วโมง/สัปดาห์)		
≤ 24	30	13.9
≥25	186	86.1
Mean ± S.D. = 23.79 ± 3.59 ; Min = 5 ; Max = 25		

จากตารางที่ 1.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ศึกษาจำนวน 216 คน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 80.1 ประสบการณ์ในการสอนชั้นปฐมวัยเฉลี่ย 12.37 ± 9.12 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งข้าราชการครู และมีประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นอื่น คิดเป็นร้อยละ 79.2 ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับปฐมวัย ร้อยละ 88.0 จำนวนเด็กระดับปฐมวัยที่สอนเฉลี่ย 21.05 ± 8.56 คน เวลาที่สอนเด็กปฐมวัยเฉลี่ย 23.79 ± 3.59 ชั่วโมง/สัปดาห์

ตารางที่ 1.3 จำนวนและร้อยละของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ	จำนวน (N=216)	ร้อยละ
บุคลิกภาพชอบแสดงออก (E)	105	48.6
บุคลิกภาพชอบเก็บตัว (I)	111	51.4
Mean ± S.D. = 24.31 ± 6.10 ; Min = 9 ; Max = 37		
บุคลิกภาพแบบหัวน้ําไหวทางอารมณ์(N)	89	41.2
บุคลิกภาพแบบม้ํานิ่งทางอารมณ์(S)	127	58.8
Mean ± S.D. = 17.31 ± 10.29 ; Min = 0 ; Max = 48		

จากตารางที่ 1.3 บุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale E) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพชอบแสดงออกคิดเป็นร้อยละ 48.6 มีบุคลิกภาพแบบชอบเก็บตัวคิดเป็นร้อยละ 51.4 บุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale N) พบบุคลิกภาพแบบหัวน้ําไหวทางอารมณ์คิดเป็นร้อยละ 41.2 และบุคลิกภาพแบบม้ํานิ่งทางอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 58.8

**ส่วนที่ 2 ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ**

ตารางที่ 2 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้าน ดี เก่ง สุข และองค์ประกอบย่อยต่างๆ โดยแบ่งตามระดับคะแนน

ด้าน	\bar{X}	SD	ระดับคะแนน					
			สูงกว่าปกติ		ปกติ		ต่ำกว่าปกติ	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ดี								
1.ควบคุมตนเอง	20.00	2.12	175	81.0	41	19.0	0	0.0
2.เห็นใจผู้อื่น	19.79	2.12	53	24.5	162	75.0	1	0.5
3.รับผิดชอบ	21.98	1.96	59	27.3	155	71.8	2	0.9
เก่ง								
4. มีแรงจูงใจ	19.58	2.50	2	0.9	170	78.7	44	20.4
5.ตัดสินใจ	19.02	2.60	35	16.2	173	80.1	8	3.7
แก้ปัญหา								
6.สัมพันธ์ภาพ	18.40	2.31	20	9.3	186	86.1	10	4.6
สุข								
7.ความภูมิใจในตนเอง	20.28	2.52	36	16.7	176	81.5	4	1.9
8.ความพอใจในชีวิต	12.94	2.09	47	21.8	164	75.9	5	2.3
9.ความสุขสงบทางใจ	20.62	2.58	65	30.1	148	68.5	3	1.4
รวม	172.61	13.84	88	40.7	128	59.3	0	0.0

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม ร้อยละ 59.3 อยู่ในเกณฑ์ปกติ รองลงมา ร้อยละ 40.7 อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 9 ด้าน พบว่ามีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ ยกเว้นด้านควบคุมตนเอง ร้อยละ 81.0 มีเกณฑ์สูงกว่าปกติ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 3.1 แสดงปัจจัยส่วนบุคคลกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square และ Fisher's exact test

ปัจจัยส่วนบุคคล (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>1.เพศ</u>					
ชาย	2	28.6	5	71.4	0.703
หญิง	86	41.1	123	58.9	
<u>2.อายุ (ปี)</u>					
≤50	35	41.2	50	58.8	0.916
≥ 51	53	40.5	78	59.5	
<u>3.ศาสนา</u>					
พุทธ	86	40.4	127	59.6	0.568
อื่นๆ	2	66.7	1	33.3	
<u>4.ระดับการศึกษา</u>					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	54.5	5	45.5	0.361
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	82	40.0	123	60.0	
<u>5.สถานภาพ</u>					
โสด	13	48.1	14	51.9	0.098
สมรส	68	42.8	91	57.2	
หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	7	23.3	23	76.7	
<u>6.บุตร</u>					
ไม่มี	5	23.8	16	76.2	0.119
มี	70	41.4	99	58.6	

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) แสดงปัจจัยส่วนบุคคลกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square และ Fisher's exact test

ปัจจัยส่วนบุคคล (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>7.รายได้ (บาท)</u>					
≤20,000	17	34.0	33	66.0	0.534
20,001-40,000	56	42.4	76	57.6	
≥40,001	15	44.1	19	55.9	
<u>8.ความเพียงพอของรายได้</u>					
ไม่เพียงพอ	13	22.8	44	77.2	0.001**
เพียงพอ	75	47.2	84	52.8	
<u>9.ภาวะครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ</u>					
ไม่มี	7	38.9	11	61.1	0.867
มี	81	40.9	117	59.1	
<u>10.จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่</u>					
<u>รวมกัน (คน)</u>					
≤ 3	27	39.7	41	60.3	0.950
4-6	51	40.8	74	59.2	
≥ 7	10	43.5	13	56.5	
<u>11.ลักษณะครอบครัว</u>					
อยู่คนเดียว/ครอบครัวเดี่ยว	57	41.6	80	58.4	
ครอบครัวขยาย	31	39.2	48	60.8	0.733

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) แสดงปัจจัยส่วนบุคคลกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square และ Fisher's exact test

ปัจจัยส่วนบุคคล (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>12. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว</u>					
รักใคร่กลมเกลียวกันดี	85	42.3	116	57.7	0.09
ต่างคนต่างอยู่/ทะเลาะกันบ่อย	3	20.0	12	80.0	
<u>13. โรคประจำตัว</u>					
ไม่มี	49	36.6	85	63.4	0.111
มี	39	47.6	43	52.4	

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 3.1 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้สถิติ chi-square และ Fisher's exact test พบว่าความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 แสดงปัจจัยด้านการทำงานกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square

ปัจจัยด้านการทำงาน (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>1.สำเร็จการศึกษาหลักสูตร</u>					
<u>ปฐมวัย</u>					
ไม่ใช่	73	42.2	100	57.8	0.382
ใช่	15	34.9	28	65.1	
<u>2.ประสบการณ์สอนปฐมวัย (ปี)</u>					
1-5	29	42.0	40	58.0	0.673
6-10	16	35.6	29	64.4	
11-15	17	48.6	18	51.4	
≥16	26	38.8	41	61.2	
<u>3.ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน</u>					
รับราชการ	18	40.0	27	60.0	0.910
ไม่รับราชการ	70	40.9	101	59.1	
<u>4.ประสบการณ์สอนระดับชั้น</u>					
<u>อื่น</u>					
ไม่เคย	20	44.4	25	55.6	0.570
เคย	68	39.8	103	60.2	
<u>5.ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับ</u>					
<u>ปฐมวัย</u>					
ไม่ใช่	14	53.8	12	46.2	0.147
ใช่	74	38.9	116	61.1	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ) แสดงปัจจัยด้านการทำงานกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square

ปัจจัยด้านการทำงาน (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>6.จำนวนเด็กระดับปฐมวัยที่</u>					
สอน (คน)					
≤20	54	48.2	58	51.8	0.020*
≥21	34	32.7	70	67.3	
<u>7.เวลาที่สอนเด็กปฐมวัย</u>					
(ชั่วโมง/สัปดาห์)					
≤ 24	18	60.0	12	40.0	
≥25	70	37.6	116	62.4	0.021*

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 3.2 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงานกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square พบว่าจำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย (ชั่วโมง/สัปดาห์) มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < 0.05)

ตารางที่ 3.3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square

บุคลิกภาพ (n=216)	ความฉลาดทางอารมณ์				p-value
	สูงกว่าเกณฑ์ปกติ (n=88)		เกณฑ์ปกติ (n=128)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>บุคลิกภาพ Scale-E</u>					
พฤติกรรมแบบแสดงออก	45	42.9	60	57.1	0.001**
พฤติกรรมแบบเก็บตัว	83	74.8	28	25.2	
<u>บุคลิกภาพ Scale-N</u>					
หัวน้ําไหวทางสภาวะอารมณ์	67	75.3	22	24.7	0.001**
มั่นคงทางอารมณ์	61	48.0	66	52.0	

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 3.3 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดยใช้สถิติ chi-square พบว่าบุคลิกภาพ Scale-E และ บุคลิกภาพ Scale-N มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < 0.01)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครู ปฐมวัย

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์
ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n=216)	\bar{X}	SD	F	t	p-value
<u>1.เพศ</u>						
ชาย	7	169.14	13.64	-	-0.672	0.502
หญิง	209	172.72	13.86			
<u>2.อายุ (ปี)</u>						
≤50	85	172.59	14.03	-	-0.016	0.988
≥ 51	131	172.62	13.76			
<u>3.ศาสนา</u>						
พุทธ	213	172.43	13.81	-	-1.568	0.118
อื่นๆ	3	185.00	11.53			
<u>4.ระดับการศึกษา</u>						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	11	173.18	12.54	-	0.141	0.888
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	205	172.58	13.93			
<u>5.สถานภาพ</u>						
โสด	27	174.85	10.26	1.679	-	0.196
สมรส	159	172.81	14.68			
หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	30	169.53	11.68			

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n=216)	\bar{X}	S.D.	F	t	p-value
<u>6.บุตร</u>						
ไม่มี	47	171.79	12.60	-	-0.458	0.647
มี	169	172.83	14.18			
<u>7.รายได้ (บาท)</u>						
≤20,000	50	171.14	12.45	2.205	-	0.117
20,001-40,000	132	174.18	13.44			
≥40,001	34	168.65	16.45			
<u>8.ความเพียงพอของรายได้</u>						
ไม่เพียงพอ	57	169.54	11.53	-	2.179	0.031*
เพียงพอ	159	173.70	14.45			
<u>9.ภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ</u>						
ไม่มี	18	170.39	15.72	-	-0.709	0.479
มี	198	172.81	13.68			
<u>10.จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่</u>						
รวมกัน (คน)				0.446	-	0.641
≤ 3	68	173.87	12.33			
4-6	125	171.90	14.58			
≥ 7	23	172.74	14.20			
<u>11.ลักษณะครอบครัว</u>						
อยู่คนเดียว/ครอบครัวเดี่ยว	137	173.02	13.66	-	0.580	0.562
ครอบครัวขยาย	79	171.89	14.20			

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n=216)	\bar{X}	S.D.	F	t	p-value
<u>12.ความสัมพันธ์ของสมาชิก</u>						
<u>ในครอบครัว</u>						
รักใคร่กลมเกลียวกันดี	201	172.95	13.98	1.34	-	0.182
ต่างคนต่างอยู่/ทะเลาะกัน	15	168.00	11.08			
<u>บ่อย</u>						
<u>13.โรคประจำตัว</u>						
ไม่มี	134	171.16	13.49	-	-1.982	0.049*
มี	82	174.98	14.15			

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 4.1 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดย one-way ANOVA และ unpaired t-test พบว่าความเพียงพอของรายได้ และโรคประจำตัว มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < 0.05)

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยด้านการทำงานกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน (n=216)	\bar{X}	S.D.	F	t	p-value
<u>1.สำเร็จการศึกษาหลักสูตร</u>						
<u>ปฐมวัย</u>						
ไม่ใช่	173	172.40	14.06	-	0.442	0.659
ใช่	43	173.44	13.04			
<u>2.ประสบการณ์สอนปฐมวัย (ปี)</u>						
≤5	69	171.00	13.07	3.476	-	0.017*
6-10	45	168.29	15.31			
11-15	35	175.57	12.13			
≥16	67	175.61	13.65			
<u>3.ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน</u>						
รับราชการ	171	172.74	14.10	-	-0.281	0.779
ไม่รับราชการ	45	172.09	12.89			
<u>4.ประสบการณ์สอนระดับชั้นอื่น</u>						
ไม่เคย	45	174.44	13.25	-	1.002	0.318
เคย	171	172.12	13.98			
<u>5.ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับ</u>						
<u>ปฐมวัย</u>						
ไม่ใช่	26	176.00	14.69	-	-1.336	0.183
ใช่	190	172.14	13.69			

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยด้านการทำงานกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถิติ one-way ANOVA และ unpaired t-test

ข้อมูลด้านการทำงาน	จำนวน (n=216)	\bar{X}	S.D.	F	t	p-value
<u>6.จำนวนเด็กระดับปฐมวัยที่สอน</u>						
(คน)						
≤ 20	112	173.45	14.33	-	0.926	0.356
≥ 21	104	171.70	13.30			
<u>7.เวลาที่สอนเด็กปฐมวัย (ชั่วโมง/สัปดาห์)</u>						
≤ 24	30	178.03	13.57	-	2.339	0.02*
≥ 25	186	171.73	13.71			

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 4.2 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านการทำงานกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดย one-way ANOVA และ unpaired t-test พบว่า ประสิทธิภาพการสอนปฐมวัย และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบบุคลิกภาพกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n=216)	\bar{X}	S.D.	t	p-value
<u>บุคลิกภาพ Scale-E</u>					
พฤติกรรมแบบแสดงออก	105	175.98	15.13	-3.556	0.001**
พฤติกรรมแบบเก็บตัว	111	169.41	11.69		
<u>บุคลิกภาพ Scale-N</u>					
ห่วงใยทางสภาวะอารมณ์	89	166.19	13.58	6.178	0.001**
มั่นคงทางอารมณ์	127	177.10	12.18		

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 4.3 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างบุคลิกภาพกับคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม โดย unpaired t-test พบว่า

บุคลิกภาพ Scale-E ได้แก่ พฤติกรรมแบบแสดงออก มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าพฤติกรรมแบบเก็บตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01)

บุคลิกภาพ Scale-N ได้แก่ พฤติกรรมแบบมั่นคงทางอารมณ์มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าแบบห่วงใยทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01)

**ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครู
ปฐมวัย โดยใช้ Pearson's product moment correlation coefficient**

ตารางที่ 5.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามบุคลิกภาพ

ลักษณะบุคลิกภาพ (n=216)	r.	p-value
บุคลิกภาพ Scale-E	0.331	0.001**
บุคลิกภาพ Scale-N	-0.565	0.001**

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 5.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ จำแนกตามบุคลิกภาพ พบว่าบุคลิกภาพ Scale-E มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ และบุคลิกภาพ Scale-N มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.2 ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์	บุคลิกภาพ (n=216)			
	scale E		scale N	
	r.	p-value	r.	p-value
ด้านดี	0.110	0.107	-0.339	0.001**
ด้านเก่ง	0.376	0.001**	-0.542	0.001**
ด้านสุข	0.341	0.001**	-0.548	0.001**

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 5.2 ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เพียร์สันของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ จำแนกตามความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี มีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพ scale N อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่งและสุข มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพ scale E และมีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพ scale N อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<0.01)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย

ตารางที่ 6 แสดงปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ของครูปฐมวัย เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติการถดถอย multiple logistic regression

ปัจจัย	Adjusted OR	95% CI of adjusted OR	p-value
รายได้ที่เพียงพอ	2.997	1.402 - 6.410	0.005**
จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ≤ 20 คน	2.126	1.129 - 4.003	0.020*
บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์	3.591	1.921 - 6.711	0.001**
บุคลิกภาพแบบแสดงออก	4.015	2.079 - 7.757	0.001**

*p < 0.05, ** p < 0.01

จากตารางที่ 6 ปัจจัยทำนายความฉลาดทางอารมณ์ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ ได้แก่ รายได้ที่เพียงพอ (p<0.01) จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ≤ 20 คน (p<0.05) บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ (p<0.01) บุคลิกภาพแบบแสดงออก (p<0.01)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ และปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 216 คน เกือบทั้งหมดเป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 96.8 มีอายุมากกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98.6 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สถานะภาพส่วนใหญ่สมรส และมีบุตร มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001- 40,000 บาท ส่วนใหญ่มีความเพียงพอของรายได้ และมีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันอยู่ระหว่าง 4-6 คน ลักษณะครอบครัวเกินครึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว เกือบทั้งหมดรักใคร่กลมเกลียวกันดี และไม่มีโรคประจำตัว ส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาปฐมวัย ประสบการณ์ในการสอนชั้นปฐมวัยเฉลี่ย 12.37 ± 9.12 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งข้าราชการครู และมีประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นอื่น ส่วนใหญ่ปัจจุบันสอนเฉพาะระดับปฐมวัย จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอนอยู่ระหว่าง 15-25 คน เวลาที่สอนเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่คือ ตั้งแต่ 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ ขึ้นไป ในด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale E) พบว่าบุคลิกภาพแบบชอบเก็บตัว คิดเป็นร้อยละ 51.4 บุคลิกภาพชอบแสดงออกคิดเป็นร้อยละ 48.6 บุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale N) พบว่ามีบุคลิกภาพแบบห่วงใยทางอารมณ์คิดเป็นร้อยละ 41.2 และบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 58.8

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม ร้อยละ 59.3 อยู่ในเกณฑ์ปกติ รองลงมา ร้อยละ 40.7 อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 9 ด้าน พบว่ามีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ ยกเว้นด้านควบคุมตนเอง ร้อยละ 81.0 มีเกณฑ์สูงกว่าปกติ

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านการท้งาน กับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมของครูปฐมวัย พบว่า ความเพียงพอของรายได้ โรคประจำตัว จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ประสบการณ์สอนปฐมวัย และเวลาที่สอนเด็กปฐมวัย (ชั่วโมง/สัปดาห์) มีความสัมพันธ์กัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สำหรับปัจจัยด้าน เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพ ภาวะครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ลักษณะครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การสำเร็จหลักสูตรปฐมวัย ตำแหน่งการทำงาน ประสบการณ์สอนนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ และจำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บุคลิกภาพของครูปฐมวัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม คือ บุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale-E) ได้แก่ พฤติกรรมแบบแสดงออก และพฤติกรรมแบบเก็บตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = 0.331$) และบุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale) ได้แก่ แบบหัวน้ไหวทางอารมณ์ และแบบมั่นคงทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r = -0.565$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) และเมื่อดูความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข พบว่าทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพ Scale N ส่วนบุคลิกภาพ Scale E มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง และด้านสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์โดยสถิติ multiple logistic regression พบว่าปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ รายได้เพียงพอ ($p < 0.01$) จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ≤ 20 คน ($p < 0.05$) บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ ($p < 0.01$) และบุคลิกภาพแบบแสดงออก ($p < 0.01$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัยภาพรวม (ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข) มีระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ร้อยละ 59.3 อยู่ในเกณฑ์ปกติ รองลงมา ร้อยละ 40.7 อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 9 ด้าน พบว่ามีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ ยกเว้นด้านควบคุมตนเอง ร้อยละ 81.0 มีเกณฑ์สูงกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์⁽⁵³⁾ ที่ทำการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายลุ่มน้ำพระปรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่าระดับความฉลาดทางอารมณ์ของครูที่เข้าร่วมการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปกติอีกทั้งยังให้ผลใกล้เคียงกับงานวิจัยของ วชิระ ชาวหา⁽⁵⁴⁾ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดเขตพื้นที่การ

ศึกษาระดับสูง เขต 2 ที่พบว่าครูผู้สอนมีความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดฤชวรรณ แก้วกิตติคุณ⁽⁵⁵⁾ ที่วิจัยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่งความแตกต่างเล็กน้อยที่พบ อาจมีสาเหตุมาจากความแตกต่างในด้านสภาพแวดล้อมของแต่ละจังหวัด และปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆของตัวครูเอง รวมถึงระดับชั้นเรียนที่ครูสอนอีกด้วย และเมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ครูปฐมวัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในแต่ละองค์ประกอบย่อยทั้ง 9 ด้านพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านองค์ประกอบย่อย เกือบทุกด้าน กล่าวคือ เห็นใจผู้อื่น รับผิดชอบ มีแรงจูงใจ ตัดสินใจแก้ปัญหา สัมพันธภาพ ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจอยู่ในระดับเกณฑ์ปกติ มีเพียงองค์ประกอบย่อยด้านการควบคุมตนเองที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าปกติ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่ามีปัจจัย 6 ประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของรายได้และความฉลาดทางอารมณ์

ความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูผู้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพจะส่งผลให้มีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าครูที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งอธิบายได้ว่า รายได้ของครูนั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสภาพอารมณ์ของครูเอง ครูจำเป็นต้องแสวงหารายได้เพื่อนำมาตอบสนองความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่ค่าครองชีพสูงขึ้น หากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่จำเป็นในครัวเรือน ย่อมทำให้ครูเกิดภาวะวิตกกังวล หวาดหวั่นกับอนาคต เป็หน่วย ซึมเศร้าและท้อแท้ อันเป็นผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพจิต และครูที่ตกอยู่ในภาวะการณ์เช่นนี้ย่อมเกิดความเครียดได้ ขาดกำลังใจในการสอน ส่งผลให้การแสดงอารมณ์ออกมาไม่เหมาะสม ทำให้มีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าครูที่มีรายได้เพียงพอและไม่มี ความกังวลในการซื้อหาปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิวา หอมสวาสดี⁽⁶⁹⁾ ที่พบว่า ครูที่มารายได้ต่อเดือนแตกต่างกันจะมีระดับความเครียดแตกต่างกันด้วย และยังสอดคล้องกับ

นราวรรณ์ ธนกุลพรรณ และจิรัฐดา ธาณิรัตน์⁽⁷⁰⁾⁽⁷¹⁾ ที่กล่าวว่าบุคคลที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจการเงิน มีรายได้ไม่เพียงพอใช้จ่าย บุคคลดังกล่าวจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดได้มากกว่าบุคคลที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างโรคประจำตัวและความฉลาดทางอารมณ์

พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างโรคประจำตัว และความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัยพบว่าครูผู้ที่มีโรคประจำตัวมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าครูที่ไม่มีโรคประจำตัว อาจอธิบายได้ว่าผู้ที่มีโรคประจำตัวนั้นเมื่อรับรู้ ตระหนัก และยอมรับในสภาพที่เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว มักจะพยายามปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อระงับการกำเริบของโรคที่เป็นอยู่ บ่อยครั้งที่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตนั้นส่งผลให้บุคคลนั้นได้แง่คิดดีๆ ในการดำเนินชีวิต เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตมากขึ้น มองโลกในด้านดี คิดในทางที่ดี รู้จักปล่อยวาง หันมาใส่ใจและสนใจในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพทั้งกายและจิตใจให้แข็งแรง ให้ดีพร้อม ซึ่งทำให้ปัญหาต่างๆ คลี่คลายได้⁽⁴⁾ ดังเช่นชีวิตของ ดร. อภิวัฒน์ วัฒนางกูร⁽⁷²⁾ ที่ป่วยด้วยโรคมะเร็ง เมื่อครั้งรู้ว่าป่วยจากการทำงานหนักเกินไป ก็ได้แง่คิดอะไรดีๆ ในการดำเนินชีวิตหลายอย่าง และกลายเป็นผู้ที่เข้าใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เข้าใจว่าการทุ่มเททำงานอย่างหนักจนได้เงินมากมายแต่ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว เป็นความผิดพลาด หรือการมีชีวิตอยู่นั้นต้องกระทำตนให้เป็นคนมีคุณค่ากับสังคม เป็นต้น ทำให้รู้จักปล่อยวาง มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเด็กปฐมวัยที่สอนและความฉลาดทางอารมณ์

จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูที่สอนเด็กปฐมวัยจำนวนมาก จะมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าครูที่สอนเด็กปฐมวัยจำนวนน้อย เนื่องจากเด็กปฐมวัย เป็นวัยที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากครู ซึ่งการที่ครูต้องรับผิดชอบเด็กจำนวนมากขึ้น ย่อมส่งผลให้ครูมีภาระหน้าที่งานที่หนักขึ้นเพิ่มมีความเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ซึ่งภาระงานที่มากขึ้น ส่งผลให้ครูเกิดความเครียดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตริชฎา พลอาสา⁽⁷³⁾ ที่กล่าวว่า งานที่รับผิดชอบมากเกินไป เป็นสาเหตุให้เกิดความเครียด และเมื่อความเครียดมากขึ้นคะแนนความฉลาดทางอารมณ์จะลดลง⁽⁷⁴⁾ ซึ่งการจัดให้มีขนาดห้องเรียนที่เหมาะสม มีจำนวนเด็กที่ไม่มากเกินไป จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁽⁷⁵⁾ ครูสามารถดูแลเด็กได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ทำให้ครูมีภาระงานที่ไม่มากเกินไป

4. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์สอนชั้นปฐมวัยและความฉลาดทางอารมณ์

ประสบการณ์การสอนในชั้นปฐมวัย และความฉลาดของครู มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาก จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูง อธิบายได้ว่า ประสบการณ์ในการสอนที่เพิ่มมากขึ้น ช่วยให้ครูทราบถึงธรรมชาติของเด็กปฐมวัย เข้าใจพัฒนาการ และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างการสอน ยังผลให้ครูเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาเหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น และโอกาสเกิดความเครียดเนื่องจากการจัดการห้องเรียนไม่ได้จึงต่ำลง ผลการวิจัยนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fatemeh Moafian และ Afsaneh Ghanizadeh⁽⁶²⁾ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ ของครูสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศต่อความสำเร็จในการสอน พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การสอน และยังสอดคล้องกับ พรชัย หงส์ดี⁽⁵³⁾ ที่ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โดยพบว่าครูที่มีประสบการณ์สอนมากมีความฉลาดทางสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์สอนน้อย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mathew Todres และคณะ⁽⁶⁵⁾ ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่มีผลต่อความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน ของนักศึกษาแพทย์แห่งวิทยาลัยแพทย์ลอนดอน พบว่านักศึกษาในชั้นปีต่างๆ ที่มีประสบการณ์ในการเรียนแพทย์สูงกว่า จะมีแนวโน้มที่จะจัดการอารมณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่า

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่สอนเด็กระดับชั้นปฐมวัยและความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับจำนวนชั่วโมงที่สอนเด็กปฐมวัย กล่าวคือ ครูที่มีชั่วโมงสอนเด็กปฐมวัยมาก ระดับความฉลาดทางอารมณ์จะลดลง ซึ่งชั่วโมงการสอนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน⁽⁷⁵⁾ อธิบายได้ว่าครูที่สอนเด็กปฐมวัยเป็นเวลาหลายชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์จะมีภาวะความเหนื่อยล้าจากการสอน เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่ยังเด็กและต้องการการดูแลเอาใจใส่จากครูเป็นอย่างมากทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเด็กปฐมวัยยังมีลักษณะเฉพาะวัยที่ควรได้รับการเอาใจใส่จากครู เช่น อยากรู้อยากเห็น ต้องการสำรวจสิ่งต่างๆ อยู่หนึ่งไม่ได้นาน และมีช่วงความสนใจสั้น เด็กปฐมวัยบางคนอาจมีพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไขจากครู เช่น ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ยอมแบ่งปัน ไม่ยอมรอคอย และพฤติกรรมดื้อรั้น เป็นต้น หากครูต้องเผชิญปัญหาเหล่านี้บ่อยๆ ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ อาจเกิดความเครียดที่นำไปสู่การมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตและความเครียด⁽⁷⁰⁾⁽⁷⁶⁾

6. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์

บุคลิกภาพเชิงพฤติกรรม (Scale E) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r=0.331$) พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแบบแสดงออก กล่าวคือคนที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงออก จะมีความฉลาดทางอารมณ์สูง และเมื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน พบว่าเป็นไปในทางเดียวกัน⁽⁷⁷⁾ ผลการศึกษานี้ตรงตามทฤษฎีของ คาร์ล จุง⁽³⁴⁾ ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงออกจะเป็นคนที่ชอบสังคม มีเพื่อนมาก ร่าเริง แจ่มใส มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น นิสัยเปิดเผย มีความเชื่อมั่นอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง กล้าต่อสู้และเผชิญกับปัญหา รวมทั้งเป็นคนผ่องปรน ยืดหยุ่น รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงนั่นเอง

บุคลิกภาพเชิงอารมณ์ (Scale N) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ ($r=-0.565$) พบว่าบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับ ความฉลาดทางอารมณ์ กล่าวคือ ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง เมื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน พบว่าเป็นไปในทางเดียวกัน⁽⁷⁸⁾ ตามทฤษฎีของ ฮันส์ ไอแซคส์⁽³⁴⁾ กล่าวว่าบุคคลที่มีความมั่นคงทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่มีอารมณ์คงเส้นคงวา ไม่เปลี่ยนแปลงขึ้นลงง่ายไม่ว่าจะพบกับสถานการณ์แบบใดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสภิดา ล่อใจ ที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ และ คนที่มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหวทางอารมณ์ จะมีความฉลาดทางอารมณ์น้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ปัจจัยเรื่องความเพียงพอของรายได้ จำนวนเด็กปฐมวัยที่สอน ประสบการณ์สอนปฐมวัย เวลาที่สอนเด็กปฐมวัยแต่ละสัปดาห์ บุคลิกภาพแบบแสดงออก และบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัยได้ เช่น อาจมีการพัฒนารายได้ครูปฐมวัยให้เพียงพอและเหมาะสม มีการกำหนดจำนวนเด็กปฐมวัยที่สอนแต่ละครั้ง และกำหนดเวลาที่สอนในแต่ละสัปดาห์ให้เหมาะสม ควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อฝึกให้ครูแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ในห้องเรียน อาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูปฐมวัยด้วยกันเอง ในด้านแง่คิด และวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะ

หน้า ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแสดงออก เช่น มีกิจกรรมนันทนาการ การแข่งขันกีฬา การร้องเพลง การเล่นดนตรี เป็นต้น ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้ครูปฐมวัยรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ฝึกคิดในด้านบวก มองโลกในด้านดี และมีอารมณ์ที่มั่นคง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยปัญหาด้านแรงจูงใจของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ ของครูปฐมวัย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คุนยวิทยทรพยากร
จุपालงกรณ์มหาวิทาลัย

รายการอ้างอิง

- (1) คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550.
- (2) Quotients - IQ EQ MQ และ AQ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.novabizz.com/NovaAce/Quotients.htm> [2553, ธันวาคม 26]
- (3) วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี. การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน. อัจฉรา สุขารมณ วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี และ อรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ, รวมบทความทางวิชาการ อีคิว, 152-153. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2545.
- (4) เทิดศักดิ์ เดชคง. ความฉลาดทางอารมณ์จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มติชน, 2545.
- (5) อัจฉรา สุขารมณ . บทบาทพ่อแม่ในการพัฒนา EQ ลูก. อัจฉรา สุขารมณ วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี และ อรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการ เล่ม 2 เรื่อง อีคิว : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ, 15. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2544.
- (6) ฉันทนา ภาคบงกช. ปฏิสัมพันธ์กับ EQ. อัจฉรา สุขารมณ วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี และ อรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการ เล่ม 2 เรื่อง อีคิว : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ , 19-25. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2544.
- (7) บังอร เทพเทียน และ ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์. การดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา .2550 : 117-126.
- (8) ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- (9) ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. (ร.ส.พ.), 2546.
- (10) ทศนีย์ น้อยมาก. อนุบาลแห่งความรัก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สุชาติการพิมพ์, 2543.
- (11) อัมพวัน ศรีหรั่งไพโรจน์. ความฉลาดทางอารมณ์นั้น สำคัญไฉน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://krunpt2.socialgo.com/magazine/read/_89 [2553, กรกฎาคม 28]
- (12) นางลักษณ์ ลินสีบผล. เด็กปฐมวัย : วัยพื้นฐานแห่งชีวิต. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-8. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2544.

- (13) ชมรมครูปฐมวัยอาชีพ1. บทบาทสำคัญ : ครูปฐมวัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://gotoknow.org/blog/dararat97/228423> [2553, ธันวาคม 9]
- (14) วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย. เซาว์อารมณ์(EQ): ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- (15) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2546.
- (16) สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. อีคิว ; ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย , 2550.
- (17) Salovey, P., and Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality, 9, 185-211.
- (18) Goleman , D. Working with Emotional Intelligence. New York : Bantum Book, 1998.
- (19) อุมพร ตรังคสมบัติ. สร้าง EQ ให้ลูกคุณ.. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ชันต้าการพิมพ์, 2544.
- (20) ทศพร ประเสริฐสุข. ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ และการศึกษา. อัจฉรา สุขารมณ์ วิชาสัลักษณ์ ชั่ววัลลี และอรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการ อีคิว , 89-119. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2545.
- (21) สันต์ ศัลยศิริ. E.Q.บริหารอารมณ์อย่างฉลาด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชบา พับลิชชิ่ง เวิร์ก , 2548.
- (22) สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. คู่มือความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545.
- (23) Mayer, J.D., and Salovey, P. What is emotional intelligence? In P.Salovey&D. Sluyster(Eds). Emotional development and emotional intelligence. New York: Basic Books, 1997.
- (24) Brackett, M. A., and others. Emotion-regulation ability, burnout and job satisfaction among British secondary-school teachers. Psychology in the Schools 47,4 (April 2010): 406-417.
- (25) Platsidou, M. Trait Emotional Intelligence of Greek Special Education teachers in relation to burnout and job satisfaction. School Psychology International 31,1 (2010): 60-67.

- (26) Moafian, F., and Ghanizadeh, A. The relationship between Iranian EFL teachers' emotional intelligence and their self-efficacy in Language Institutes. System 37,4 (2009): 708-718.
- (27) Oginska-Bulik, N. Emotional Intelligence in the workplace: Exploring its effects on occupational stress and health outcomes in human service workers. International Journal of Occupational Medicine & Environmental Health 18,2 (April 2005): 167-175.
- (28) ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ. อัจฉรา สุขารมณ์ วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี และ อรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการ อีคิว, 13-18. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2545.
- (29) นันทนา ผู้รักษา. การใช้ EQ กับตนเอง ครอบครัว และการทำงาน. อัจฉรา สุขารมณ์ วิลาสลักษณ์ ชวัลลดี และ อรพินทร์ ชูชม บรรณาธิการ. รวมบทความทางวิชาการ อีคิว 43-51. กรุงเทพฯ : DESKTOP, 2545.
- (30) Kremenitzer, J. P., and Miller, R. Are you a Highly Qualified, Emotionally Intelligent Early Childhood Educator?. Young Children (2008): 106-112.
- (31) สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- (32) ประดิษฐ์ อูปรมย์. เอกสารการสอนชุดวิชา เด็กกับการพัฒนาบุคลิกภาพ หน่วยที่ 8. นนทบุรี : โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิรา, 2534.
- (33) สถิต วงศ์สุวรรณ. การพัฒนาบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น (1997) จำกัด, 2544.
- (34) ศรีเรือน แก้วกังวาล. ทฤษฎีจิตวิทยา บุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2551.
- (35) ศรีธรรม ณะภูมิ. พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2535.
- (36) สิริวรรณ สารนะค. ทฤษฎีบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552.
- (37) นัยพินิจ คชภักดี. พัฒนาบุคลิกภาพ เสริมสร้างเยาวชนปัญญา. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2544.
- (38) มัลลิกา คณานุรักษ์. จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสตี, 2547.
- (39) วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. จิตวิทยาการปรับตัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2549.

- (40) ชาญชัย อินทรประวัตติ. จิตวิทยาสำหรับครู : องค์ประกอบของบุคคลผู้เป็นครู. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://www.sut.ac.th/tedu/article/psychology3.htm> [2554, มกราคม 8]
- (41) สุพันธ์วดี ไวยรูป. การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา, 2549.
- (42) Mayberry, C. Teacher Competence in the Urban Schools. Educational Leadership
35,8 (May 1978): 640.
- (43) Poppin, M., and others. She's strict for a good reason. Phi Delta Kappan 92,5
(February 2011): 39-43.
- (44) Mills, C.J. Characteristics of Effective Teachers of Gifted Students: Teacher
Background and Personality Styles of Students. Gifted Child Quarterly 47,4
(Fall 2003): 272-281.
- (45) เยาวพา เดชะคุปต์. การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์, 2542.
- (46) สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนปฐมวัย
ศึกษาหน่วยที่ 1 -8. พิมพ์ครั้งที่ 17. นนทบุรี : โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551.
- (47) Kneipp, L. B., and others. The Impact of instructor's personality characteristics on
quality of instruction. College Student Journal 44,4 (December 2010): 901-905.
- (48) ชีรศักดิ์ อัครบวร. ความเป็นครูไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด,
2545.
- (49) คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน. สู่เส้นทางวิชาชีพครู. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว,
2542.
- (50) คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช
2546 (สำหรับเด็ก 3-5 ปี). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว, 2548
- (51) วรวรรณ เหมะชะญาติ. หลักสูตรอนุบาลจุฬาลักษณ์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- (52) นิตยา ประพฤติกิจ. การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2536.
- (53) พรชัย หงส์ดี. ความฉลาดทางอารมณ์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษากลุ่มโรงเรียนเครือข่าย
ลุ่มน้ำพระปรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
2553.

- (54) วชิระ ชาวหา. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.
- (55) ดุจรวรรณ แก้วกิตติคุณ. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาเอกชน อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- (56) ขวัญใจ เพิ่มศรี. การรับรู้ความสามารถในวิชาชีพของครูที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ต่างกัน ในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- (57) สมัย ศิริทองถาวร และคนอื่นๆ. การเปรียบเทียบเชาวน์ปัญญา และความสามารถทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย โครงการประเมินผลโครงการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย ปี 2551. สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2551.
- (58) ชูพงษ์ สังข์ผลิพันธ์. ความฉลาดทางอารมณ์ของในเด็กวัยเรียน จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตร์ มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- (59) Kaufhold, J. A., and Johnson, L.R. The Analysis of the emotional intelligence skills and potential problem areas of elementary educators. Education 125,4 (Summer 2005): 615-626.
- (60) Platsidou, M. Trait Emotional Intelligence of Greek Special Education teachers in relation to burnout and job satisfaction. School Psychology International 31,1 (2010): 60-76.
- (61) Di Fabio, A., and Palazzeschi, L. Emotional Intelligence and Self- Efficacy in a sample of Italian high school teachers. Social Behavior & Personality: An International Journal 36,3 (2008): 315-326.
- (62) Moafian, F., and Ghanizadeh, A. The role of EFL teachers' emotional intelligence in their success. ELT Journal: English Language Teachers Journal 64,4 (2010): 424-435.
- (63) Justice, M., and Espinoza, S. Emotional intelligence and beginning teacher candidates. Education 127,4 (Summer 2007): 456-461.

- (64) Morrison, N. Teach from the heart. Times Educational Supplement 4728 (2007): 38.
- (65) Todres, M. The emotional intelligence of medical students: An exploratory cross-sectional study. Medical Teacher 32,1 (January 2010) 42-48.
- (66) Orgeta, V. Specificity of age differences in emotion regulation. Aging & Mental Health 13,6 (November 2009): 818-826.
- (67) ศูนย์วิทยาการวิจัยแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หลักการทำให้วิจัยให้สำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, 2550.
- (68) ประจิตต์ ประจักษ์จิตต์. ความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.
- (69) ทิวา หอมสวาสดี. ความเครียดของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูมอวาปี จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2543.
- (70) นรารัตน์ ธนกุลพรรณ. ภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- (71) จิริสุดา ธานีรัตน์. ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดจากงานของบุคลากรในโรงพยาบาลปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- (72) อภิวัฒน์ วัฒนางกูร. บทความสุดท้ายจากดร อภิวัฒน์ จีเอ็ม. พฤษภาคม 2549: 232-233.
- (73) ตรีชฎา พลอาสา. ความเครียดของครูแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2544.
- (74) ลักษณะ เทศเปี่ยม. ความฉลาดทางอารมณ์กับระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- (75) สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. ครูหักไม่เรียว ครูสอนดี ที่สังคมต้องเชิดชู. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.qif.or.th/7116> [2554, มกราคม 31]

- (76) อรพรรณ จตุรวิทย์. ความเครียดจากการทำงาน ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ระดับปฏิบัติการสายการผลิต เขตนิคมอุตสาหกรรม 304 IP 2 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- (77) วัลภา กิตติมาสกุล. ความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของบุคลากรทีมสุขภาพโรงพยาบาลอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- (78) ไสภิดา ล้อใจ. ความฉลาดทางอารมณ์ของพลทหารใหม่ในสังกัดกองทัพเรือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

 <p style="text-align: center;">คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p style="text-align: center;">เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมใน โครงการวิจัย (Information sheet for research participant)</p>
---	--

ชื่อโครงการวิจัย ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ทำวิจัย

ชื่อ นางสาวฐานมาศ แก้วอนันต์
ที่อยู่ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

เบอร์โทรศัพท์ 2564298-02/ 083-3005753

เรียน ท่านผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกท่าน

ท่านเป็นผู้ได้รับเชิญจากผู้วิจัย ให้เข้าร่วมศึกษาในงานวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของครู
ปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
ศึกษาธิการ ก่อนที่ท่านจะตกลงเพื่อเข้าร่วมการศึกษาวิจัยดังกล่าว ขอเรียนให้ท่านทราบถึงเหตุผลและ
รายละเอียดของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ เพิ่มเติม กรุณาซักถามจากผู้ทำวิจัยซึ่งจะเป็นผู้
สามารถตอบคำถามและให้ความกระจ่างแก่ท่านได้

ท่านสามารถขอคำแนะนำในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้จากครอบครัวหรือเพื่อนของท่านได้ ท่านมีเวลา
อย่างเพียงพอในการตัดสินใจโดยอิสระ ถ้าท่านตัดสินใจแล้วว่า จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ขอให้ท่านลงนามใน
เอกสารแสดงความยินยอมของโครงการวิจัยนี้

เหตุผลความเป็นมา

เนื่องจากเด็กซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นอนาคตที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ครูที่สอนใน
ระดับปฐมวัย จึงมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างมาก เพราะต้องมีพฤติกรรมได้ตอบกับเด็กอยู่ตลอดเวลา และมี
อิทธิพลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็ก ครูเปรียบเสมือนพ่อแม่ของเด็กขณะที่อยู่ในโรงเรียน
เป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็ก ในการถ่ายทอดเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ เมื่อเด็กจากบ้านมาโรงเรียน เด็กจะยึดถือครู
แทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองของตน การกระทำทุกอย่างของครู จะอยู่ในสายตาของเด็ก และอาจถือเป็น
แบบอย่างด้วย เพราะฉะนั้น ครูจะต้องระมัดระวังอารมณ์ ท่าทาง คำพูด ตลอดจนการกระทำต่างๆของตนอยู่
เสมอ ครูควรเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกลักษณะของตนเอง ระมัดระวังคำพูดและการ
แสดงอารมณ์ให้เหมาะสม เนื่องจากครูเป็นผู้วางรากฐานให้เด็กเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ
สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี
ความสุข และเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้นี้จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนัก
ถึงความสำคัญ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนกำหนดนโยบายในการดำเนินงานเพื่อ
ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

 <p style="text-align: center;">คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p style="text-align: center;">เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมใน โครงการวิจัย (Information sheet for research participant)</p>
---	--

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักจากการศึกษาในครั้งนี้คือ

1. เพื่อศึกษาระดับความความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

หลังจากท่านให้ความยินยอมที่จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถามผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามมาให้ท่าน ซึ่งท่านจะต้องเป็นผู้ตอบและประเมินด้วยตนเอง แบบสอบถามประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 18 ข้อ, แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 52 ข้อ และแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ 48 ข้อ ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม 30 - 45 นาที อย่างไรก็ตามหากท่านไม่สามารถตอบคำถามด้วยสาเหตุใดๆก็ตาม ท่านสามารถเว้นการตอบได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านทั้งสิ้น

ความรับผิดชอบของอาสาสมัครผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้ทำวิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน โดยจะขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ความเสี่ยงที่อาจได้รับ

ท่านอาจมีความเสี่ยงที่เกิดจากการตอบแบบสอบถาม เช่น เสียเวลา ได้รับความไม่สะดวกหรือไม่สบายใจในการตอบคำถามบางคำถามที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของท่านได้ ดังนั้น กรุณาแจ้งผู้ทำวิจัยในกรณี queพบอาการดังกล่าวข้างต้น

ประโยชน์ที่อาจได้รับ

ท่านจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ใดๆ จากการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ แต่ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนกำหนดนโยบายในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในหน่วยงานต่อไป

ข้อปฏิบัติของท่านขณะที่ร่วมในโครงการวิจัย

ขอให้ท่านปฏิบัติดังนี้

- ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง
- ขอให้ท่านแจ้งให้ผู้ทำวิจัยทราบความผิดปกติที่เกิดขึ้นระหว่างที่ท่านร่วมในโครงการวิจัย

 <p style="text-align: center;">คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p style="text-align: center;">เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมใน โครงการวิจัย (Information sheet for research participant)</p>
---	--

อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมในโครงการวิจัยและความรับผิดชอบของผู้ทำวิจัย/ผู้สนับสนุน การวิจัย

ในกรณีที่ท่านได้รับอันตรายใดๆ หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย ท่านสามารถติดต่อกับผู้ทำวิจัยคือ นางสาวฐานมาศ แก้วอนันต์ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

ค่าใช้จ่ายของท่านในการเข้าร่วมการวิจัย

ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้

การเข้าร่วมและการสิ้นสุดการเข้าร่วมโครงการวิจัย

การเข้าร่วมในโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ หากท่านไม่สมัครใจจะเข้าร่วมการศึกษาแล้ว ท่านสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา การขอถอนตัวออกจากโครงการวิจัยจะไม่มีผลเสียและไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านในทุกๆ ด้านแต่อย่างใด

ผู้ทำวิจัยอาจถอนท่านออกจากโครงการวิจัย ในกรณีดังต่อไปนี้

- ท่านไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ทำวิจัย
- ท่านเกิดความไม่สบายใจอย่างมากหรือมีความผิดปกติจากการตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา

การปกป้องรักษาข้อมูลความลับของอาสาสมัคร

ข้อมูลที่น่าจะไปสู่การเปิดเผยตัวท่านจะได้รับการปกปิดและจะไม่เปิดเผยแก่สาธารณชน ในกรณีที่ผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์ ชื่อและที่อยู่ของท่านจะต้องได้รับการปกปิดอยู่เสมอ โดยจะใช้เฉพาะรหัสประจำโครงการวิจัยของท่าน

หากท่านขอยกเลิกการให้คำยินยอมหลังจากที่ท่านได้เข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว ข้อมูลส่วนตัวของท่านจะไม่ถูกบันทึกเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามข้อมูลอื่นๆ ของท่านอาจถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลการวิจัย และท่านจะไม่สามารถกลับมาเข้าร่วมในโครงการนี้ได้อีก ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลของท่านที่จำเป็นสำหรับใช้เพื่อการวิจัยไม่ได้ถูกบันทึก

สิทธิของผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านจะมีสิทธิดังต่อไปนี้

1. ท่านจะได้รับทราบถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของกาวิจัยในครั้งนี้
2. ท่านจะได้รับการอธิบายเกี่ยวกับระเบียบวิธีการของกาวิจัยทางการแพทย์ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
3. ท่านจะได้รับการอธิบายถึงความเสี่ยงและความไม่สบายที่จะได้รับจากการวิจัย
4. ท่านจะได้รับการอธิบายถึงประโยชน์ที่ท่านอาจจะได้รับจากการวิจัย

 <p style="text-align: center;">คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p style="text-align: center;">เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมใน โครงการวิจัย (Information sheet for research participant)</p>
---	--

5. ท่านจะได้รับทราบแนวทางในการรักษา ในกรณีที่พบอาการแทรกซ้อนภายหลังการเข้าร่วมในโครงการวิจัย
6. ท่านจะมีโอกาสได้ซักถามเกี่ยวกับงานวิจัยหรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
7. ท่านจะได้รับทราบว่ากรยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ท่านสามารถขอลถอนตัวจากโครงการเมื่อไรก็ได้ โดยผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยสามารถขอลถอนตัวจากโครงการโดยไม่ได้รับผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น
8. ท่านจะได้รับสำเนาเอกสารยินยอมที่มีทั้งลายเซ็นและวันที่
9. ท่านจะได้โอกาสในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมในโครงการวิจัยหรือไม่ก็ได้ โดยปราศจากการใช้อิทธิพลบังคับข่มขู่หรือการหลอกลวง

หากท่านไม่ได้รับการปฏิบัติตามที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมในการวิจัย ท่านสามารถร้องเรียนได้ที่ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตึกอานันทมหิดลชั้น 3 โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร 0-2256-4455 ต่อ 14, 15 ในเวลาราชการ

ขอขอบคุณในการร่วมมือของท่านมา ณ ที่นี้

.....
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

 <p>คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมใน โครงการวิจัย</p>
---	---

การวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ให้คำยินยอม วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2553

ข้าพเจ้านาย/นาง/นางสาว.....ที่อยู่.....
.....ได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
ที่แนบมาฉบับวันที่.....และข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนามและ
วันที่ พร้อมด้วยเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ทำการวิจัยนี้
ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาของการทำวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย
หรืออาการที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย และข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสใน
การซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างดีแล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังซ่อน
เร้น

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมในโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการ
บอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลต่อการรักษาโรคหรือสิทธิอื่น ๆ ที่ข้าพเจ้าจะพึงได้รับต่อไป

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการ
ยินยอมจากข้าพเจ้าเท่านั้น คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาตรวจ
และประมวลข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัย ทั้งนี้จะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลเท่านั้น

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใดๆ ของผู้เข้าร่วมวิจัยเพิ่มเติม หลังจากที่ข้าพเจ้าขอยกเลิกการ
เข้าร่วมโครงการวิจัยและต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึง
ตัวข้าพเจ้าได้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถยกเลิก
การให้สิทธิในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ
เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลในรูปแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการ
รายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

 <p>คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมใน โครงการวิจัย</p>
--	--

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

..... ลงนามผู้ให้ความยินยอม
(.....) ชื่อผู้ยินยอมตัวบรรจง

วันที่เดือน..... พ.ศ.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

 <p style="text-align: center;">คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p style="text-align: center;">เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมใน โครงการวิจัย</p>
---	---

ข้าพเจ้าได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย อันตรายหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย ให้ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

..... ลงนามผู้ทำวิจัย
(.....) ชื่อผู้ทำวิจัย ตัวบรรจง
วันที่ เดือน พ.ศ.

..... ลงนามพยาน
(.....) ชื่อพยาน ตัวบรรจง
วันที่ เดือน พ.ศ.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Code.....

ส่วนที่ 1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หรือ เติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ ตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ (นับตาม พ.ศ.ที่เกิด)..... ปี

3. ท่านนับถือศาสนา

- พุทธ
 คริสต์
 อิสลาม
 อื่นๆ(โปรดระบุ)

4. ระดับการศึกษา

- มัธยมปลาย/ ปวช หรือต่ำกว่า
 ปวส. /อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
ปริญญาโท หรือสูงกว่า

5. สถานะภาพ

- โสด (ข้ามไปทำข้อ 7)
 สมรส(จดทะเบียนสมรส)
 สมรส (ไม่ได้จดทะเบียนสมรส)
 หย่าร้าง / แยกกันอยู่
 หม้าย

6. จำนวนบุตร

- ไม่มี
 มี โปรดระบุ จำนวน.....คน

7. รายได้ของท่านเองต่อเดือน (รวมเงินเดือนและรายได้อื่นๆ).....บาท

8. รายได้ของท่านเพียงพอหรือไม่

- เพียงพอ และเหลือเก็บสะสม
- เพียงพอ แต่ ไม่เหลือเก็บสะสม
- ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน
- ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน

9. ท่านมีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่มี
- มี คือ บิดา มารดา
- มี คือ สามี
- มี คือ ภรรยา
- มี คือ บุตร.....คน
- มี คือ ญาติพี่น้อง.....คน

10. จำนวนสมาชิกในบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกัน.....คน (รวมตัวท่านด้วย)

11. ลักษณะของครอบครัว

- ครอบครัวเดี่ยว(อยู่เฉพาะ พ่อ แม่ ลูก)
- ครอบครัวขยาย(มีปู่ย่า ตายาย หรือ ลุงป้า น้าอา)
- อยู่คนเดียว

12. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวท่าน

- รักใคร่กลมเกลียวกันดี
- ต่างคนต่างอยู่
- ทะเลาะกันบ่อยๆ
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. โรคประจำตัว หรือปัญหาทางกาย

- ไม่มี
- มี โปรดระบุ.....)

14. ท่านสำเร็จการศึกษาหลักสูตรปฐมวัย

- ใช่
- ไม่ใช่ โปรดระบุ.....

15. ประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นอนุบาล.....ปี

16. ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน

- ครูจ้างสอน
- ครูอัตราจ้าง
- พนักงานราชการ
- ข้าราชการครู

17. ท่านเคยสอนนักเรียนระดับชั้นอื่นหรือไม่

- ไม่เคย
- เคย โปรดระบุ ระดับชั้น

18. ปัจจุบันท่านสอนระดับชั้นอนุบาล ระดับเดียวเท่านั้น

- ใช่
- ไม่ใช่ โปรดระบุ ระดับชั้นใดบ้าง.....

19. จำนวนเด็กระดับชั้นอนุบาลที่สอน.....คน

20. จำนวนชั่วโมงที่สอนเด็กระดับชั้นอนุบาล.....ชั่วโมง/สัปดาห์

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง แบบประเมินนี้เป็นประโยชน์ที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก ที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ แม้ว่าบางประโยคอาจไม่ตรงกับที่ท่านเป็นอยู่ก็ตาม ขอให้เลือกคำตอบที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างข้างท้ายคำถามของแต่ละข้อ โปรดตอบตามความเป็นจริง และตอบทุกข้อ ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดี หรือไม่ดี คำตอบมี 4 คำตอบ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมาก

ข้อความ	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก
1. เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน				
2. ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ				
3. เมื่อถูกขัดใจ ฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้				
4. ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรจู้เป้าหมายที่พอใจ				
5. ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย				
6. เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้				
7. ฉันสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง				
8. ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก				
9. ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด				
10. ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน				
11. ฉันรู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป				
12. แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ฉันก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ				
13. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส				
14. ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน				
15. เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ "ขอโทษ" ผู้อื่นได้				
16. ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก				
17. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม				
18. ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น				
19. ฉันไม่รู้ว่าฉันเก่งเรื่องอะไร				
20. แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้				
21. เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ				
22. ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ				
23. เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันก็จะไม่ยอมแพ้				
24. เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ				

ข้อความ	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก
25. ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ				
26. บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข				
27. ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน				
28. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง				
29. ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย				
30. ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน				
31. ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย				
32. ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน				
33. ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้				
34. ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน				
35. เป็นกรยากสำหรับฉันที่จะได้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ				
36. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้				
37. ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น				
38. ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด				
39. ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด				
40. ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก				
41. แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น				
42. ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ				
43. เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้				
44. ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน				
45. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดี ๆ มากกว่าฉัน				
46. ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่				
47. ฉันไม่รู้ว่าจะหาอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย				
48. เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ				
49. เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้				
50. ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่				
51. ฉันไม่สามารถทำให้ใจเป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ				
52. ฉันมักทุกซึ้งกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ				

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ (MPI)

คำชี้แจง ต่อไปนี้คือ คำถามเกี่ยวกับความเป็นไป ความรู้สึกและการกระทำของท่าน แต่ละคำตอบจะมีช่องว่างข้างท้ายให้ตอบว่า “ใช่” “ไม่แน่ใจ” “ไม่ใช่”

ให้ท่านลองอ่านและตัดสินใจทีละข้อ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ตามที่ท่านเคยปฏิบัติหรือรู้สึกอยู่เสมอมา โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างข้างท้ายคำถามของแต่ละข้อ ถ้าท่านเห็นว่า ตัดสินใจไม่ได้จริง ก็ให้ทำเครื่องหมายในช่องว่างที่มี “ไม่แน่ใจ” แต่ให้ทำเช่นนี้ได้เมื่อไม่แน่ใจจริงๆ เท่านั้น

โปรดทำอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องใช้เวลาคิดแต่ละข้อนานเกินไป ขอให้ท่านตอบทันทีเมื่อท่านอ่านจบประโยคคือให้ตอบตามความรู้สึกแรกที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องคิดต่อไปอีก คำตอบของท่านไม่มีผิดหรือถูก และไม่ใช้การวัดเขาวัดปัญหา หรือความสามารถ แต่เป็นการดูวิธีการปฏิบัติตามปกติวิสัยทั่วไปเท่านั้น

เมื่อท่านเข้าใจคำแนะนำแล้วโปรดลงมือทำได้ โดยให้ทำอย่างรวดเร็วและโปรดตอบทุกข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ แน่ใจ	ไม่ใช่
1	ท่านรู้สึกเป็นสุขที่สุดที่ได้ร่วมในการทำงานที่ต้องใช้ความรวดเร็ว			
2	บางครั้งท่านรู้สึกเป็นสุข บางครั้งเศร้าโดยไม่มีเหตุผล			
3	ท่านมักใจลอยในเวลาที่ท่านต้องการมีสมาธิ			
4	ในการคบเพื่อนใหม่ท่านมักเป็นฝ่ายทำความรู้จักกับเขาก่อน			
5	ท่านมักจะทำอะไรด้วยความรวดเร็วและเชื่อมั่นในการกระทำของท่าน			
6	บ่อยทีเดียวที่ท่านคิดถึงเรื่องอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ท่านกำลังพูดถึง			
7	บางครั้งท่านมีความคิดถึงเรื่องอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ท่านกำลังพูดถึง			
8	ท่านมีความเห็นว่าตัวท่านเป็นคนกระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า			
9	ท่านรู้สึกไม่มีความสุขเลยถ้าไม่พบปะติดต่อกับคนอื่นหรือเข้าสังคมบ่อย			
10	ท่านมักอารมณ์เสียเสมอ			
11	ท่านมักมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีเหตุผลบ่อยๆ			
12	ท่านเป็นคนชอบลงมือมากกว่าเพียงแต่คิดว่าจะทำ			
13	ท่านมักคิดฝันในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย			
14	เมื่อไปงานสังคมท่านมักไม่ใคร่แสดงตัว			
15	ท่านมักคิดถึงอดีต			
16	ท่านรู้สึกลำบากที่จะปล่อยให้สนุกสนานเต็มที่แม้จะอยู่ท่ามกลางงานรื่นเริง			
17	ท่านเคยรู้สึกไม่สบายใจโดยไม่มีเหตุผล			
18	ท่านเป็นคนที่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมากเกินไป			
19	บ่อยทีเดียวที่ท่านมักตัดสินใจเข้าไป			
20	ท่านเป็นคนชอบทำความรู้จักกับคนอื่น			

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ แน่ใจ	ไม่ใช่
21	ท่านมักนอนไม่หลับบ่อยเมื่อมีความวิตกกังวล			
22	ท่านเป็นคนพิถีพิถันในการคบเพื่อน			
23	ท่านเคยรู้สึกไม่สบายใจเมื่อทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่ถูกต้อง			
24	เวลาที่ท่านจะทำงานอะไรก็ตามท่านมักคิดว่าเป็นเรื่องคอขาดบาดตายเสมอ			
25	ท่านเป็นคนใจน้อย			
26	ท่านชอบงานในสังคม			
27	ท่านมีความเห็นว่าท่านเป็นคนมีอารมณ์ดีเยี่ยม			
28	ท่านมักชอบเป็นผู้นำของกลุ่ม			
29	ท่านเคยรู้สึกหงอยเหงาเปล่าเปลี่ยวบ่อยๆ			
30	ท่านรู้สึกกระดากอายเมื่ออยู่ต่อหน้าเพศตรงข้าม			
31	ท่านชอบฝันกลางวัน			
32	ท่านมักมีคำแก้ตัวทันทีเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์			
33	ท่านมักใช้เวลามากในการนึกถึงความหลังที่น่าชื่นชม			
34	ท่านมีความเห็นว่าตัวท่านเป็นคนทำอะไรตามสบาย			
35	ท่านรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่ายโดยไม่มีเหตุผลบ่อยๆ			
36	เมื่ออยู่ในกลุ่มที่มีการพบปะสังสรรค์ท่านมักเป็นฝ่ายเงียบเฉย			
37	หลังจากเหตุการณ์ร้ายแรงผ่านพ้นไปแล้วท่านมักคิดว่าท่านควรจะได้ทำ อย่างใดอย่างหนึ่งลงไปในวันนั้นแต่ไม่ได้ทำอย่างที่คิด			
38	ท่านมักสนุกสนานได้เต็มที่ในงานรื่นเริง			
39	ท่านมักคิดมากจนนอนไม่หลับ			
40	ท่านมักชอบทำงานที่ต้องใช้ความตั้งใจอย่างเต็มที่			
41	ท่านเคยรู้สึกรำคาญตัวเองที่เกิดความคิดไร้สาระขึ้นบ่อยๆ			
42	ท่านมักเป็นคนใจน้อยไม่ว่าเรื่องอะไร			
43	ท่านมักทำงานอย่างไม่ใคร่เอาจริงเอาจังนัก			
44	คนอื่นๆ มีความเห็นว่าท่านเป็นคนกระฉับกระเฉงร่าเริง			
45	ท่านมักมีอารมณ์ขุ่นมัวบ่อยๆ			
46	ท่านมีความเห็นว่าท่านเป็นคนช่างพูด			
47	ท่านเคยรู้สึกกระวนกระวายจนนั่งไม่ติด			
48	ท่านมักชอบเล่นไม่ซื่อกับคนอื่น			

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฐานมาศ แก้วอนันต์ เกิดวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2526 จังหวัดอ่างทอง สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะพลศึกษา สาขาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบัน เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย